

«Համագգային միասնականությունը որպես մեր ուժի և հզորության գրավական» մրցանակաբաշխություն՝ ՀՀ ԳԱԱ-ում



Անցյալ տարեվերջին ՀՀ ԳԱԱ նախագահությունում տեղի ունեցավ «Համագգային միասնականությունը որպես մեր ուժի և հզորության գրավական» մրցանակաբաշխությունը:

«Արցախի հիմնահարցը և խնդրի վերջնական լուծման հետևանքները համագգային միասնության համատեքստում» անվանակարգում առաջին մրցանակի (800.000 դրամ) արժանացավ քաղաքական գիտությունների դոկտոր, «Կովկաս» ինստիտուտի փոխտնօրեն Սերգեյ Մինասյանը՝ «Զսպումը դարաբաղյան հակամարտությունում» աշխատանքի համար:

«Հայաստանի Հանրապետության արտաքին քաղա-

քականության առաջնահերթությունները» անվանակարգում երկրորդ մրցանակի (500.000 դրամ) արժանացավ պատմական գիտությունների թեկնածու, դոցենտ Գոհար Իսկանդարյանը՝ «Հայաստան-Իրան հարաբերությունները Հայաստանի անկախության ծննդքերումից հետո (1991-2014 թթ.)» աշխատանքի համար:

«Հայաստանի Հանրապետության պաշտպանության խնդիրը որպես համագգային միասնության առաջնա-յին արժեք և առաջնահերթություն» անվանակարգում երկրորդ մրցանակի (500.000 դրամ) արժանացավ բանասիրական գիտությունների դոկտոր, ՀՀ ԳԱԱ Մանուկ Աբեղյանի անվան գրականության ինստիտուտի տնո-

րեն Վարդան Դևրիկյանը:

«Հայաստանի Հանրապետությունը և 21-րդ դարի մարտահրավերները» անվանակարգում երրորդ մրցանակի (300.000 դրամ) արժանացավ պատմական գիտությունների թեկնածու Արմեն Մանվելյանը՝ «Էներգետիկ անվտանգությունը և աշխարհաքաղաքական մարտահրավերները Կովկաս-Կասպյան տարածաշրջանում» աշխատանքի համար:

«Հայաստանի և համայն հայության անելիքները Հայոց ցեղասպանության հետևանքների վերացման, հատուցման հասնելու խնդրում» անվանակարգում խրախուսական մրցանակի (200.000 դրամ) արժանացավ պատմական գիտությունների թեկնածու Արտակ Շաքարյանը՝ «Փաստարկներ Հայոց ցեղասպանության մասին: Ուղեցույց երիտասարդ դեսպանին» աշխատանքի համար:

Մրցույթը հայտարարվել է ՀՀ գիտությունների ազգային ակադեմիայի, Համաշխարհային հայկական կոնգրեսի, Ռուսաստանի հայերի միության և ՀՀ սփյուռքի նախարարության կողմից: Այն նվիրված է Հայաստանի անկախության 25-ամյակին:

Մրցույթին ներկայացված աշխատանքներն արտացոլում են 21-րդ դարի մարտահրավերների պայմաններում համագգային շահերի շուրջ հայության տարբեր հատվածների համախմբման համար անհրաժեշտ խնդիրների վերլուծությունը ու դրանց լուծման եղանակների գիտական հիմնավորումները, ՀՀ պաշտպանության խնդիրը որպես համագգային միասնության առաջնա-յին արժեք և առաջնահերթություն:

Մրցույթին մասնակցել են Հայաստանի Հանրապետության, Արցախի և Սփյուռքի 9 գիտնականներ:

ՀՀ ԳԱԱ տեղեկատվական-վերլուծական կենտրոն

ՀՀ ԳԱԱ Մ. Քոթանյանի անվան տնտեսագիտության ինստիտուտում գործում են բազային ֆինանսավորմամբ հետևյալ 4 գիտական ուղղությունները.

1. Մակրոտնտեսական հիմնախնդիրներ և ֆինանսներ:

2. Ծառայությունների ոլորտի զարգացում և սոցիալ-ժողովրդագրական հիմնախնդիրներ:

3. Տնտեսության իրական հատվածի հիմնախնդիրներ:

4. Տեսական հետազոտությունների և տնտեսագիտական մտքի պատմություն:

ՀՀ ԳԱԱ Մ. Քոթանյանի անվան տնտեսագիտության ինստիտուտի գործունեության առանձնահատկությունն է դարձել գիտական հետազոտություններին գործնական ուղղվածություն հաղորդելը: Եվ պատահական չէ, որ ինստիտուտի կողմից հրապարակված գրքերն ու գիտական հոդվածները նվիրված են եղել հանրապետության սոցիալ-տնտեսական զարգացման մի շարք գործնական հարցերի լուսաբանմանն ու վերլուծությանը, ինչպես նաև համապատասխան առաջարկությունների մշակմանը, որոնք յուրաքանչյուր տարի ներկայացվել են ՀՀ կառավարություն: Նախորդող 10 տարիների ընթացքում ինստիտուտում հրատարակվել է գիտական հոդվածների 16 ժողովածու, 88 մենագրություն և 1294 հոդված (այդ թվում 82-ը՝ միջազգային): Ինստիտուտի 2 գիտաշխատողներ պաշտպանել են դոկտորական, իսկ բազմաթիվ հայցորդներ և ասպիրանտներ՝ թեկնածուական ատենախոսություններ, որոնցից 7-ը Իրանի Իսլամական Հանրապետության քաղաքացիներ են: Ինստիտուտի հրատարակած աշխատանքներից մեկը հեղինակավոր հանձնաժողովի կողմից ճանաչվել է 2013 թ. լավագույն գիտական աշխատանք, իսկ մենագրության հեղի-

ՀՀ ԳԱԱ Մ. Քոթանյանի անվան արհեստագիտության ինստիտուտի գործունեության արդյունքներն ու հետաանկարները

նակն արժանացել է Մ. Գոշի անվան 1-ին կարգի մրցանակի: Կատարված գիտահետազոտական աշխատանքների հիման վրա ՀՀ ԿԳՆ գիտության պետական կոմիտեի 2014 և 2016 թթ. «Արդյունավետ գիտական աշխատող» մրցույթի հաղթողներ են դարձել Վ. Հարությունյանը և Ա. Բայադյանը:

Ինստիտուտի կողմից ներկայացված առաջարկությունների արդյունքում էր, որ Տիգրան Սարգսյանի վարչապետության օրոք ուժը կորցրած ճանաչվեցին «Պարզեցված հարկի մասին» և «Հաստատագրված վճարների մասին» ՀՀ օրենքները: Ինստիտուտի կողմից կատարված առաջարկությունները վերաբերել են բազմաթիվ հիմնախնդիրների, որոնք բոլոր տարիներին համակողմանիորեն քննարկվել են համապատասխան նախարարությունների, գերատեսչությունների և մասնագետների հետ, իսկ այնուհետ հետագա ընթացք ստացել: Միաժամանակ ինստիտուտի կողմից իրականացվող աշխատանքներից հիշատակության արժանի է նաև այն, որ սկսած 2012 թ.-ից անցկացնում է ՊԵԿ-ի կողմից կազմված ստուգման ակտերի ճշտության փորձաքննություններ: Փորձաքննական ծառայությունները ներառում են համապատասխան տնտեսվարողների գծով հաշվառական և ֆինանսատնտեսագիտական ուսումնասիրություններ և վերլուծություններ: Վերջիններիս շրջանակում իրականացվում են հարկային և

ՀՀ օրենսդրությամբ նախատեսված այլ պարտադիր վճարումների գծով պարտավորությունների չափի ճշտության և դրանց առաջացման պատճառների հետազոտություններ, լրացուցիչ պարտավորությունների չափի որոշում՝ այդպիսիք առկա լինելու դեպքում, օրենսդրության պահանջների համապատասխան խախտումների արձանագրում, հարկային և մաքսային մարմինների կողմից իրականացված ստուգումների արդյունքում կազմված ստուգման ակտերի, դրանցում արձանագրված խախտումների դրվագների, պարտավորությունների չափի ու վերջիններիս հաշվարկման մեթոդաբանության ճշտության և հիմնավորվածության գնահատում:

Ստորև ներկայացվում է 2016 թ. գիտական խորհրդի կողմից հաստատված հետազոտվող թեմաների շրջանակը և յուրաքանչյուրի գծով ստացված կիրառական գիտական արդյունքները:

1. «Հայ ժողովրդի ժողովրդագրական և նյութական կորուստները ցեղասպանության ընթացքում և դրանց փոխհատուցման հիմնախնդիրները» (գիտ. ղեկ.՝ ՀՀ ԳԱԱ թղթ. անդամ, տ.գ.դ., պրոֆեսոր Վ. Լ. Հարությունյան) թեմայի շրջանակներում ներկայացվել են Բուրսայի և Ադանայի նահանգների հայերի սեփականության, ինչպես նաև եկեղեցու տնօրինության տակ գտնվող անշարժ գույքի նկարագիրը նախքան 1915 թ., ինչպես նաև կորուստները Հայոց ցեղասպանության

տարիներին: Բուրսայի նահանգի դեպքում ներկայացվել է շերամաբուծության և թեթև արդյունաբերության մեջ հայ գործարարների դերը, Ադանայի և Բուրսայի նահանգի պարագայում՝ հանքերի մասին տեղեկատվություն: Տրվել է Բուրսայի և Ադանայի նահանգները՝ որպես հարևան նահանգների համար արտագնա աշխատանքի վայր (150.000) և վերջիններիս զբաղվածության հնարավորությունները տարբեր ոլորտներում: Բուրսայի նահանգի դեպքում ներկայացվել է տարբեր եկեղեցիների ունեցվածքի կամ անշարժ գույքի նկարագիրը: Ադանայի նահանգում նշվել է նահանգի որոշ բնակավայրերում բնակվող հայերի ունեցվածքի վերականգնման համար անհրաժեշտ գումարի չափը՝ 39.5 մլն. ԱՄՆ դոլար (2016 թ. գնե-րով):

Վերոնշյալ թեմայի շրջանակներում անց է կացվել հանրապետական 2 գիտա-ժողով, որոնց նյութերը հրապարակվել են: Այս թեմայի շրջանակներում 2017 թ. 1 եռամսյակում հրատարակվելու է ևս 2 մենագրություն: Նշված 2 մենագրությունների և այս թեմայով հրատարակված 2 գիտական հոդվածների ժողովածուների մասնագետ խմբագիրն է ՀՀ ԳԱԱ պատմության ինստիտուտի «Հայկական հար-ցի և Հայոց ցեղասպանության պատմության» բաժնի վարիչ, պատմական գիտու-յունների թեկնածու, դոցենտ Արմեն Մա-րությանը:

2. «Տնտեսվարող սուբյեկտների»

➤2



ՀՀ ԳԱԱ Մ. Քոթանյանի անվան տնտեսագիտության ինստիտուտի գործունեության արդյունքներն ու հետաանկարները

րառել ԱԱՀ-ի տարբերակված դրույթաչափեր, շահութահարկի գծով արագացված ամորտիզացիան և ֆիզիկական անձանց հարկային բեռի կրճատում:

5. «Հայ-իրանական տնտեսական հարաբերությունների հեռանկարներն ու ուղղությունները ժամանակակից աշխարհաքաղաքական պայմաններում» (գիտ. ղեկ.՝ տնտ. թեկն. Յ. Սարկոսյան) թեմայի շրջանակներում կարևորվել է ֆինանսական ռեսուրսների կոնսոլիդացմամբ հյուսիս-հարավ ավտոմայրուղու շինարարությունը հրատապ ավարտին հասցնելը և հետո միայն այլ տրանսպորտային ենթակառուցվածքների նպատակահարմարության բնարկումն ու իրականացումը, ԵՏՄ տարածք վերամշակված գյուղմթերքի ամիսափան մատակարարման իրականացումը, հայրենական վերամշակող արդյունաբերության սեզոնային ծանրաբեռնվածության հարթեցման նպատակով իրանական ծագմամբ գյուղմթերքի ներկրման, վերամշակման և արտահանման աջակցության մեխանիզմների կազմակերպումը, ինչպես նաև զբոսաշրջության խթանման նպատակով առևտրի և սպասարկման կետերում արտարժույթով վճարումներ կատարելու թույլատրումը:

6. «Հայ տնտեսագիտական մտքի արդի ընթացքի ուրվագծեր. գիտական հետազոտ» (գիտ. ղեկ.՝ տ.գ.դ., պրոֆեսոր Ռ. Ն. Սարինյան) թեմայի շրջանակներում կատարված ուսումնասիրությունների արդյունքները գետնովել են Վ. Լ. Հարությունյան, Ռ. Ն. Սարինյան, «Տնտեսագիտության ինստիտուտը 10 տարում. 2006-2016 թթ. (հետազոտական արդյունքների ուրվագիծ)» մենագրությունում: Աշխատությունում ամփոփվում է տնտեսագիտության ինստիտուտի տասնամյա (2006-2016թթ.) հետազոտական գործունեության հետազոտությունը:

Հանրության հետ կայուն կապերի պահպանման և ինստիտուտում կատարված հետազոտությունների հրապարա-

կայնացման նպատակով գործարկվել է նոր եռալեզու կայք (www.economics.sci.am), որի դիզայնը իրականացվել է ինտերնետ միջավայրի ժամանակակից պատկերացումների և պահանջների ընկալումներին համահունչ:

Հատկանշական է, որ կայքում բաց մատչելիությամբ ներկայացված են վերջին տարիներին ինստիտուտի կողմից հրապարակված շուրջ 500 հոդվածների և ավելի քան 40 գրքերի էլեկտրոնային տարբերակներ, ինչը ոչ միայն կատարված և կատարվող գիտական հետազոտությունների ուղղվածությունների վերաբերյալ տեղեկատվություն է, այլ նաև լուրջ տեղեկատվական հիմք՝ ուսանողների և տնտեսագետների համար: Կայքի շարունակական զարգացման վերջնական նպատակն այն է, որ այն վերածվի հայ տնտեսագիտական հանրության համար տեղեկատվության ստացման և մտքերի փոխանակման միասնական հարթակի:

Ինստիտուտի գիտական հետազոտությունների եզրակացություններն ու արվելիք առաջարկություններն օգտակար գործողության գործակիցը բարձրացնելու և առավել արդյունավետ գիտական ու կիրառական գործունեություն ծավալելու նպատակով վերամայվել է 2017 թ. բազային թեմաների ընտրության մոտեցումը, այսինքն՝ դրանք բոլորն էլ բխեցվել են ՀՀ Աժ-ի կողմից ընդունված ՀՀ կառավարության ծրագրի ելակետային դրույթներից: Մասնավորապես, 2017 թ. բազային ֆինանսավորմամբ նախատեսվում է իրականացնել հետևյալ հետազոտական թեմաները:

1. Հարկային և մաքսային մարմինների գործունեության կատարելագործման հիմնախնդիրները ՀՀ-ում,

2. ՀՀ տնտեսության կայուն աճի ապահովման հիմնախնդիրները և լուծման ուղիները,

3. ՀՀ-ում սոցիալ-ժողովրդագրական վիճակի բարելավմանն ուղղված նորովի

մոտեցումների մշակում և ներդրում,

4. Վերականգնվող էներգետիկայի զարգացման խթանման հիմնախնդիրները Հայաստանի Հանրապետությունում,

5. Հարկային վարչարարության բարելավման հիմնախնդիրները կոռուպցիոն ռիսկերի նվազեցման և հարկային հաշվետվությունների էլեկտրոնային համակարգի ներդրման համատեքստում,

6. Հարկային ստուգումների արդյունավետության բարձրացման և հարկատուների ռիսկայնության զննահատման չափանիշների ձևավորման հիմնախնդիրները ՀՀ-ում,

7. Ներքին և օտարերկրյա ներդրումային ակտիվության խրախուսումը որպես ՀՀ կայուն տնտեսական աճի ապահովման գործիք,

8. Ռազմաարդյունաբերության, նորարարությունների և տնտեսական աճի միջև փոխկապվածությունները փոքր և բաց տնտեսություններում (ՀՀ օրինակ),

9. Հայկական կազմակերպությունների դիրքավորման հնարավորությունների բացահայտումն ու իրացումը վերագրային կորպորացիաների արժեթղթային ինտեգրման համատեքստում:

2017 թ. ընթացքում շարունակվելու են հանրապետական և միջազգային ամսագրերում, գիտաժողովներում, ինչպես նաև հանրապետական մամուլում հրապարակվել հոդվածներ և զեկույցներ, այնուհետև այդ հետազոտությունների արդյունքները վերածվելու են մենագրությունների, իսկ դրանց ամփոփ եզրակացություններն ու առաջարկությունները, ինչպես նախկին տարիներին, հասցեագրվելու են ՀՀ վարչապետին՝ համապատասխան նախարարություններին ու գերատեսչություններին գործնական աջակցություն ցուցաբերելու նպատակադրվածությամբ:

Վաղինիկ ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ
Ինստիտուտի տնօրեն, ՀՀ ԳԱԱ
թղթակից անդամ, տնտեսագիտության դոկտոր, պրոֆեսոր



2016 թ. դեկտեմբերի 12-ին Երևանի Ջաքիյան փողոցի N 2 շենքի մոտ տեղի ունեցավ ակամավոր գիտնական և հնագետ, ԽՍՀՄ և Խորհրդային Հայաստանի ակադեմիկոսների ակադեմիկոս, մեծանուն արևելագետ Բորիս Պիոտրովսկու հուշատախտակի հանդիսավոր բացումը:

Հանդիսությանը ներկա էին Երևանի քաղաքապետ Տարոն Սարգսյանը, ՀՀ-ում Ռուսաստանի Դաշնության դեսպան Իվան Վոլինսկին, Բորիս Պիոտրովսկու որդին՝ Էրմիտաժի գլխավոր տնօրեն Միխայիլ Պիոտրովսկին, գիտնականներ, ծարտարապետներ, հյուրեր:

Բացման խոսքում Պիոտրովսկու աշակերտ, ՀՀ ԳԱԱ արտասահմանյան անդամ Գրիգոր Արեշյանը ներկայացրեց հուշեր իր մեծանուն ուսուցչի մասին. «Այս շենքից մի քիչ վեր կանգնած էր սև տուֆից կառուցված հրաշագեղ մի շինություն, ուր ապրում էր Ջանփոլադյանների նշանավոր ընտանիքը: Ես 10 տարեկան էի, երբ այդ շենքում Բորիս Պիոտրովսկին ինձ նվիրեց իր «Վանի թագավորությունը» գիրքը:

...1922 թվականին Էրմիտաժում էքսկուրսիայի գնացած պատանի Բորիս Պիոտրովսկին ծանոթացավ հնությունների բաժնի աշխատողուհի, եգիպտագետ

Բորիս Պիոտրովսկու հուշատախտակը Երևանում

Նատալյա Ֆիլոսոֆի հետ: Վերջինս պատանուն հրավիրեց մասնակցելու իր եգիպտական հիերոգլիֆներին նվիրված պարապմունքներին: Երեք տարի անց Պիոտրովսկին ընդունվեց Լենինգրադի համալսարանի լեզվաբանության և նյութական մշակույթի ֆակուլտետը: Ուսումնառության իրենց տարիներին նա ունկնդրեց և մասնակցեց սեմինարներին այն ժամանակվա խոշորագույն գիտնականների՝ ակադեմիկոսներ Ս. Պլատոնովին, Ն. Մառին, Ե. Թառնին: Համալսարանական տարիներին Պիոտրովսկին սկսեցված էր հնագիտությանը նվիրված պարապմունքներին, որին նպաստում էր այն տարիներից մի քանիսը ուսուցիչ, հնագիտության բաժնի վարիչ, պրոֆեսոր Ալեքսանդր Միլլերի հմայքը:

1929 թվականին նշանավոր հայագետ, ակադեմիկոս Նիկոլայոս Մառը մի անգամ ասաց երիտասարդ Բորիսին. «Եթե դու ուզում ես զբաղվել Հին Արևելքով, ապա միակ տեղը ԽՍՀՄ-ում՝ Հայաստանն է»: Հենց այդ տարի էլ Պիոտրովսկին եկավ Հայաստան: Այստեղ էլ նա ծանոթացավ իր ապագա կնոջ՝ հայագետ, արևելագետ Զոֆիյին Ջանփոլադյանի հետ: Այդ ժամանակվանից երկու թեմա, երկու աշխարհ դարձան նրա հետաքրքրությունների ոլորտը: Դա Հայաստանն է ու Էրմիտաժը:

Հայաստանում նրա մտերիմ ընկերները դարձան Մարտիրոս Սարգսյանը և Ռաֆո Իսրայելյանը: Ես հիշում եմ, թե ինչպես հաճախ էի նրանց միասին տեսնում Ջանփոլադյանների տանը՝ ջերմ գրուցելիս, վիճելիս կամ մարդի խաղալիս:

Հենց այստեղ էլ ծնվեց Պիոտրովսկիների առաջնեկը՝ Միխայիլ Պիոտրովսկին, որն իր որդուն՝ Բորիս Պիոտրովսկու հետ ներկա է այս հրաշալի հանդիսությանը:

Ուրարտուի հետազոտության և հայտնագործության բնագավառում Բորիս Պիոտրովսկու ավանդն անգնահատելի է:

Փաստորեն Պիոտրովսկին կատարեց երկու վիթխարի գործ՝ Կարմիր Բլուրի պեղումների և հայտնագործությունների շնորհիվ նա ավելի, քան որևէ մեկը, կարողացավ աշխարհի քարտեզի վրա որոշել և տեղադրել Հայաստանը: Իսկ երկրորդ վիթխարի նվաճումը նրա աշակերտներն էին՝ հայ գիտնականները: Նրա ասպիրանտների ճնշող մեծամասնությունը հայեր էին:

Եվ այս օրը ինձ համար ամենաերջանիկներից է, քանի որ հավաքվել ենք հիշելու, մեծարելու, փառաբանելու իմ թանկագին ուսուցչին՝ Բորիս Պիոտրովսկուն:

Այնուհետև ելույթ ունեցավ Միխայիլ Պիոտրովսկին: Շնորհակալություն հայտնելով Երևան քաղաքի իշխանություններին, նա ասաց. «Հուշատախտակը փառավոր է: Ես անչափ ուրախ եմ, որ այն բացվում է հենց այստեղ, իմ մայրիկի տան հարևանությամբ: Ես հիշում եմ, թե այդ տանը որքան էին հանդիպում, զրուցում, վիճում և ժամերով մարդի խաղում իմ հայրն ու Ռաֆո Իսրայելյանը: Հիշում եմ այն անկրկնելի հրապույրն ու գեղեցկությունը Երևանյան բակերի, որոնք մոռանալ անհնարին է: Ցավոք, դրանք այսօր այլևս չկան:

Եվ ես անչափ շնորհակալ եմ և հպարտ, որ իմ հայրիկին այսօր էլ շարունակվում են հիշել և սիրել Հայաստանում:

Մենք այսօր «Էրեբունի» թանգարան-արգելոցի ղեկավարությանը հետ կքննարկենք մեր համագործակցության ծրագրերը, որոնցում կընդգրկվեն Կարմիր Բլուրի վերականգնողական աշխատանքները, ցուցահանդեսների կազմակերպում Էրմիտաժում և շատ-շատ ուրիշ միջոցառումներ:

Հ. Գ. Հավելենք, որ Բորիս Պիոտրովսկին հուշատախտակի հեղինակներն են քանդակագործ Տիգրան Մուրադյանը և ծարտարապետ Տիգրան Բարսեղյանը:

Տիգրան ՄՈՐՁՈՅԱՆ



ՀՀ ԳԱՄ ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆՅԱՆ
ԱՆԴԱՄՆԵՐԻ ՀԱՆՐԱԳԻՏԱՐԱՆ

Ներկայացնում է ՀՀ ԳԱՄ
սփյուռքի բաժինը

ՀՀ ԳԱՄ արտասահմանյան անդամ, կենսաբանական գիտությունների դոկտոր, պրոֆեսոր Լևոն Սարյանը ծնվել է 1948 թ. հուլիսի 18-ին ԱՄՆ-ի Դե-լավեր նահանգի Վիլմինգտոն քաղաքում: Նրա հայրը՝ Սարգիս Սարյանը, 1915 թ. Ցեղասպանության վերապրողներից էր: 10 տարեկանում որբացած տղան ճակատագրի բերումով հասնում է Նյու-Յորք: Նա Նյու-Յորքի քաղաքային քոլեջում էլ ստանում է իր կրթությունը՝ խորամուխ լինելով քիմիայի բնագավառում:

Լևոն Սարյանը փոքր հասակից խիստ հետաքրքրված էր քիմիական և կենսաբանական մյուսերով, որը մեծապես կապված էր հոր մասնագիտության հետ:

Լևոն Սարյանը նախնական կրթությունը ստացել է Վիլմինգտոնում, բարձրագույն կրթությունը՝ Ջոնս Հոպկինս համալսարանում (Բալթիմոր, Մերիլենդ) և խորամուխ եղել քիմիական և կենսաբանական գիտությունների դասընթացներին (1966-1970): Սովորելուն զուգահեռ նա աշխատել է քիմիական գիտական կենտրոններում՝ DuPont Company (New Jersey) և Roswell Park Memorial Institute (Buffalo, New York).

DuPont կենտրոնում նա ուսումնասիրում էր, թե



Լևոն ՍԱՐՅԱՆ

ինչպիսի ազդեցություն են ունենում շրջակա միջավայրի վրա կապարի արտանետումները, իսկ Roswell Park-ում հետազոտում օրգանական քիմիայի և քաղցկեղի առնչությունները:

Սարյանի ընդհանուր հետաքրքրությունների շրջանակն էր քիմիան և կենսաբանությունը, ինչպես նաև քաղցկեղի և միջավայրի աղտոտվածության հարցերը: 1970 թ. Լ. Սարյանը ավարտում է համալսարանը և շարունակում կրթությունը նույն համալսարանի ասպիրանտուրայում: 1975 թ. նա պաշտպանում է գիտական ատենախոսությունը Ջոնս Հոպկինսի համալսարանում «Cancer Detection by Nuclear Magnetic Resonance» թեմայով, պրոֆեսոր Դոնալդ Փ. Հոլլիսի ղեկավարությամբ:

Լ. Սարյանը արդեն որպես կենսաբանական գիտությունների դոկտոր աշխատանքի անցավ Վիսկոնսին համալսարանի քիմիայի բաժանմունքում զբաղեցնելով սկզբից գիտաշխատողի, հետո պրոֆեսորի պաշտոնը: Նրա նպատակն էր ավելի խորամուխ լինել քաղցկեղի քիմիական հատկությունների մեջ: Լևոն Սարյանը սկսեց ուսումնասիրել մետաղների առնչությունը քաղցկեղի հետ, այսինքն՝ պղինձը, երկաթը, ցինկը, պլատինը, ոսկին և մյուսները ինչպես կարող են ազդել քաղցկեղի վրա: Այս ուսումնասիրությունների շրջանակում տպագրեց բազմաթիվ գիտական հոդվածներ:

1982 թ. Լևոն Սարյանը նշանակվեց Վիսկոնսին WEST ALLIS Memorial Hospital արդյունաբերական թունաբանության լաբորատորիայի գիտական գծով վարիչ, որտեղ 29 տարի պաշտոնավարեց մինչև թոշակի անցնելը: Նրանք ուսումնասիրում էին մարդկանց արյան մեջ (հիմնականում բանվորների և երեխաների) կապարի, սնդիկի, ցինկի և այլ մետաղների քանակը և դրա ազդեցությունը մարդու օրգանիզմի վրա: Մեկ տարվա կտրվածքով իրականացնում էին մոտ 80.000 մուշների ստուգում: Լևոն Սարյանի հսկողության ներքո իրականացվել է այդ տարիների ընթացքում 2.5 միլիոն մուշի ուսումնասիրություն:

1989-1990 թթ. Լևոն Սարյանը սկսեց համագործակցություն իրականացնել Հայաստանի գիտական աշխարհի ներկայացուցիչների հետ: Սկսեց գործակցել գիտությունների դոկտոր Էմիլ Արտաշեսի Բաբայանի հետ, այդ արդյունավետ համագործակցությունը շարունակվեց 15 տարի: Նրանք մասնավորապես զբաղվում էին մարդկանց արյան միջավայրում առկա կապարի քանակի ուսումնասիրությամբ: Այս շրջանակներում նրանք պարզեցին, որ Հայաստանի որոշ գործարանների բանվորների մոտ գերազանցում է կապարի քանակը և դա լրջորեն վնասում էր նրանց առողջությանը: Ուսումնասիրությունների շարք էր իրականացվել նաև երեխաների մոտ, որից պարզվեց, որ, ի տարբերություն ԱՄՆ-ի երեխաների արյան մեջ առկա կապարի քանակի բաժնի, բարեբախտաբար հայ երեխաների մոտ այն մոտ էր նվազագույն շեմի: Սա-

կայն ընդհանուր ուսումնասիրությունները ցույց տվեցին, որ հիմնականում երևանում բնակվող քաղաքացիների մոտ կապարի ավելցուկը առկա էր, ինչը կապված էր ավտոմեքենաների բեմզինի մեջ օգտագործվող կապարի էթիլ հեղուկի առկայությամբ, որը դառնում էր օդի խիստ աղտոտվածության պատճառ, իսկ կապարը թունավոր մետաղներից ամենավտանգավորն է: Այս ուսումնասիրություններից հետո որոշում կայացվեց բեմզինի մեջ թույլ չտալ կապարի էթիլ հեղուկի օգտագործումը:

Լևոն Սարյանը եղել է American Chemical Society, American Industrial Hygiene Association և Armenian Engineers and Scientists of America բնապահպանական, թունաբանական կոմիտեների անդամ, իր կատարած աշխատանքների համար արժանացել է մի շարք պարգևների՝ ACL Աստղ, Վիսկոնսինի Պետական բնապահպան, Ռալստոն Պարինի անվան «Փայլուն միտք» մրցանակակների դափնեկիր, Gabari Վտանգության հսկողության առաջավոր մրցանակ և այլն: Նա հեղինակ է ավելի քան 50 գիտական հոդվածների, 1984թ. Նյու-Յորքում տպագրվել է նրա մենագրությունը «Metal Complexes as Antitumor Agents» վերնագրով:

2012 թ.-ից մինչև 2015 թ. Լևոն Սարյանը նշանակվեց Միլվեք քաղաքի կոյուղաջրերի վարչության վերահսկիչ խորհրդում, որտեղ հիմնականում զբաղված էր Միչիգան լճի քաղցրահամ ջրերի էկոլոգիայի պահպանման գործերով:

Հաշվի առնելով Լևոն Սարյանի գիտական և մանկավարժական մեծ վաստակը, ինչպես նաև սերտ կապերը մայր հայրենիքի հետ, ՀՀ գիտությունների ազգային ակադեմիան 2008 թվականին նրան ընտրել է ԳԱՄ արտասահմանյան անդամ:

Բացի գիտական գործունեությունից Լևոն Սարյանը մեծ ջանքեր է ներդրել ԱՄՆ-ի Վիսկոնսին նահանգում փոքրաթիվ հայ համայնքը համախմբելու, հայոց պատմության և իրականության հարցերի տեղեկացման գործում: Նա շատ էր հետաքրքրվում հայկական իր նրանների գիտական ուսումնասիրություններով և շուրջ 20 տարի եղել է Հայ դրամագիտական հանդեսի թղթակից խմբագիր: Վիսկոնսին քաղաքի Սուրբ Հակոբ հայկական եկեղեցու հոգաբարձուների խորհրդի անդամ է և երեսփոխան, ձեռնադրված սարկավագ է և մի շարք կազմակերպությունների ատենապետ: Այսօր Լևոն Սարյանը մասնակցում է SOAR-ի (Society for Orphaned Armenian Relief) աշխատանքներին, որի շրջանակներում միշտ օգնություն է ցուցաբերել Հայաստանի մանկատներին, Սիրիայի հայությանը:

Գոհար ԻՍԿԱՆՂԱՐՅԱՆ
Պատմական գիտությունների թեկնածու,
դոցենտ,
ՀՀ ԳԱՄ սփյուռքի բաժնի գիտքարտուղար

ԳԱԲՐԻԵԼԼԱ ՈՒԼՈՒՆՉՅԱՆԻ ՀԻՇԱՏԱԿԻՆ



2016 թ. նոյեմբերի 29-ին երկարատև հիվանդությունից հետո Իտալիայի Պարմա քաղաքում վախճանվեց Բոլոնիայի համալսարանի հայագիտական հետազոտությունների և հայագիտական դասընթացի հիմնադիր, պրոֆեսոր, ՀՀ ԳԱՄ արտասահմանյան անդամ, Գաբրիելա Ուլուհոջյանը: Նա մեծ ավանդ ունի Հայրենիք-Սփյուռք կապերի սերտացման, Հայաստան-Իտալիա գիտակրթական կապերի հաստատման ու խորացման և տարբեր հայագիտական ծրագրերի իրականացման գործում:

Գաբրիելա Ուլուհոջյանը ծնվել է 1934 թ. հուլիսի 22-ին: Հայագիտության նկատմամբ սերը ժառանգել էր հորից, որն ավարտել էր Վենետիկի միսիոնարական Մուրադ-Ռաֆայելյան դպրոցը: Ավարտելով լիցեյը, Գ. Ուլուհոջյանը 1953 թ. ընդունվում է Միլանի կաթոլիկ համալսարանի բանասիրության և փիլիսոփայության բաժինը: Ուսումնառության շրջանում Ջիանկառլո Բոլոնիեզիի ղեկավարությամբ, նա մեծ հաջողություններ է ցուցաբերում հնդեվրոպական լեզվաբանության բնագավառում և կրթության երրորդ տարուց մասնագիտանում է դասական լեզուների և բանասիրության խնդիրներում, միաժամանակ խորացնելով գիտելիքները գրաբարի և արևմտահայերենի մեջ:

Համալսարանն ավարտելուց հետո, Գ. Ուլուհոջյանին գիտահետազոտական իր ծրագրի մեջ է ներգրավում նշանավոր բյուզանդագետ, պրոֆ. Ագուստինո Պերտուզին, առաջարկելով Գեորգ Պիսիդացու «Վեցալեից»-ի քննական բնագիրը զուգահեռ միջնադարյան հայերեն թարգմանության հետ: Այս թեմայի հետ շփումը Գ. Ուլուհոջյանին մոտեցնում է Հունարեն դպրոցի թարգմանություններին առնչվող խնդիրներին: Աշխատանքի ընթացքում գիտական լայն հետաքրքրություններ ունեցող հետազոտողը համագործակցում է նաև սլավոնագետ Ջուզեպե Ֆերմեյայի հետ, որը նույն ծրագրի շրջանակներում կազմում էր Գեորգ Պիսիդացու երկի հին սլավոներեն բնագիրը: 1958 թ. նա գերազանց պաշտպանում է իր ավարտաճառը և ստանում դոկտորի գիտական աստիճան: 1959 թ. Գ. Ուլուհոջյանը հրապարակում է Գեորգ Պիսիդացու «Վեցալեից»-ի հայերեն միջնադարյան թարգմանությանը վերաբերող իր առաջին գիտական հոդվածը: Պետական մրցույթ հաղթելով, ստացավ իր պաշտոնը իտալական պետական ուսումնական հաստատություններում, որտեղ 13 տարի դասավանդեց հին հունարեն և լատիներեն:

Գ. Ուլուհոջյանի գիտական կյանքում մեծ դեր է խաղացել 1967 թ. Բուխարեստում կայացած Լեզվաբանների միջազգային Ժ կոնգրեսը, ուր նա կապեր է հաստատում Խորհրդային Հայաստանի լեզվաբանության դպրոցի ներկայացուցիչների հետ, ապա՝ գիտական գործուղումներ իրականացնում Խորհրդային Հայաստան: 1972-73 թթ. տասն ամսով և 1979-1980 թթ. չորս ամսով եղավ Հայաստանում իբրև ստաժոր: Այս ընթացքում համախեց երևանի պետական համալսարանի գրաբարի, արևելահայերեն, հայ հին և արդի գրականության դասընթացները և Մաշտոցի անվան Մատենադարան սկսեց ուսումնասիրել Բարսեղ Կեսարացու «Գիրք Հարցողաց» հայերեն թարգմանության ձեռագրերը, պատրաստելով երկի գիտահամեմատական հրատարակությունը: Պաշտպանելով երկրորդ աստիճանի դոկտորական ավարտաճառ, 1973 թ. Բոլոնիայի համալսարանի պատմության բաժանմունքի տնօրեն, պրոֆ. Լուիջի Ֆելլանիի հովանավորությամբ հիմնադրում է Հայ գրականության և լեզվի ուսումնասիրության դասընթաց, որի հիման վրա էլ 1982 թ. ստեղծվում է համաճյուղ ամբիոնը: Գ. Ուլուհոջյանը ստանում է պրոֆեսորի կոչում: 1973 թ.-ից մինչև 1982 թ. Բոլոնիայի Պետական Համալսարանի Բանասիրական ֆակուլտետում վարել է Հայոց լեզվի և գրականության դասընթացը: 1982 թ. հաղթելով պետական մրցույթում, նա հաստատվեց նույն տեղում իբրև Հայագիտության ամբիոնի վարիչ, նախ Լեզվագիտության Ինստիտուտում և ապա Միջնադարյան պատմության բաժնում: Այս տարիների ընթացքում կարողացել է ամրապնդել Բոլոնիայի Համալսարանի մեջ Հայոց լեզվի ուսումնասիրությունը: Այնուհետև Գ. Ուլուհոջյանը ձեռնամուխ է լինում Բարսեղ Կեսարացու միջնադարյան հայերեն թարգմանությունների հետազոտությանը՝ հիմք ունենալով ՄՄ-5595 (1276 թ.) մատենան: Այդ աշխատանքի արդյունքը Բարսեղ Կեսարացու «Գիրք Հարցողաց»-ի հրատարակությունն էր:

1979-ից մինչև 1989 թվականը Միլանի Հայ ուսումնասիրության և Վավերագրումի Կենտրոնի հետ մասնակցելով կազմակերպված գիտարշակներին դեպի Պարմաստան (1976 և 1977) և ուսումնասիրելով այնտեղի հայերեն վիմագիր արձանագրությունները, հրատարակեց մենագրություն Ս. Ստեփանոս Նախավկայ վանքի արձանագրությունների վերաբերյալ: Վերոնշյալ տարիներին նա «Հայ ճարտարապետության վավերագիրներ» շարքի խմբագրության անդամ էր:

Հայագիտությունը երախտապարտ է Գ. Ուլուհոջյանին Դեռադա Փափազյանի և մի շարք այլ գործիչների արխիվների հայտնաբերման, 18-20-րդ դարերի հայ-իտալական փոխհարաբերությունների պատմության, Իտալիայում հանգրվանած հայկական ձեռագրերի հետազոտության (Bologna, 2003) համար:

Գ. Ուլուհոջյանի աշխատանքների մեջ հատկապես արժեքավոր է Բոլոնիայի գրադարանում պահպանված եղիա Քյոմուրճյանի կողմից կոմս Մարսիլիի պատվերով 1691 թ. կազմված հայկական եկեղեցիների և սրբավայրերի քարտեզի հայտնաբերումն ու գիտական հրատարակությունը (Un'antica mappa dell'Armenia. Monasteri e santuari dal I al XVII secolo, Ravenna, 2000), ինչպես նաև Փավստոս Բուզանդի Հայոց պատմության իտալերեն թարգմանությունը (Milano, 1997):

1996 թ. Գ. Ուլուհոջյանին շնորհվեց ՀՀ ԳԱՄ-ի պատվավոր դոկտորի կոչում: 2008 թ. նոյեմբերի 28-ին նա ընտրվել է ՀՀ ԳԱՄ արտասահմանյան անդամ Պատմության և բանասիրության գծով:

Մեծ է նրա վաստակը հայագիտության բնագավառում. հայրենիքի նկատմամբ ունեցած սիրո և տքնանքի արդյունքներ են նրա մեծարժեք աշխատությունները, որոնք միշտ վառ են պահելու նրա հիշատակը:

Վ. ԲԱՐԻՈՒՂԱՐՅԱՆ, ՀՀ ԳԱՄ ակադեմիկոս
Ա. ԲՈՂՈՅԱՆ, պատմական գիտությունների դոկտոր
Պ. ՉՈՐԱՆՅԱՆ, պատմական գիտությունների դոկտոր,
պրոֆեսոր

ՍԵՐԳԵՅ ՎԱՀԱՐՇԱԿԻ ԳՐԻԳՈՐՅԱՆ

2016 թ. դեկտեմբերին, ծանր հիվանդությունից հետո, կյանքից հեռացավ ճանաչված գիտնական-երկրաբան ԳՐԻԳՈՐՅԱՆ ՍԵՐԳԵՅ ՎԱՀԱՐՇԱԿԻ, ՌԴ բնական գիտությունների ակադեմիայի և Նյու Յորքի ակադեմիայի իսկական անդամ, երկրաբանահամալսարանական գիտությունների դոկտոր, պրոֆեսոր Սերգեյ Վաղարշակի Գրիգորյանը:

Ս. Վ. Գրիգորյանը ծնվել է 1934 թ. ապրիլի 12-ին, Վարդենիսում: 1958 թ.-ին գերազանցությամբ ավարտել է Մոսկվայի գունավոր մետաղների և ոսկու ինստիտուտի երկրաբանահետախուզական ֆակուլտետը և սկսել աշխատել քիմիական տեխնոլոգիաների համամիութենական գիտահետազոտական ինստիտուտում: 1963 թ. թեկնածուական ատենախոսության պաշտպանությունից հետո, Ս. Գրիգորյանը հրավիրվում է աշխատելու ԽՍՀՄ երկրաբանության նախարարության համամիութենական երկրաբանաերկրաբանական տրեստ՝ որպես գլխավոր երկրաբան:

1966 թ.-ից Ս. Վ. Գրիգորյանը աշխատել է որպես բաժնի վարիչ, իսկ 1975 թ.-ից մինչև 1986 թ.՝ երկրաբանության նախարարության հազվագյուտ տարրերի միներալոգիայի, երկրաքիմիայի և բյուրեղաքիմիայի ինստիտուտում (ИМГП) վարել է փոխտնօրենի պաշտոնը:

1971 թ. Ս. Վ. Գրիգորյանը պաշտպանել է դոկտորական ատենախոսությունը, 1976 թ. նրան շնորհվել է պրոֆեսորի կոչում: 1986 թ. ընտրվել է ՀԽՍՀ ԳԱ թղթակից անդամ, 1990 թ.-ին՝ իսկական անդամ:

Ս. Վ. Գրիգորյանը երկրաբանաերկրաքիմիական ուղղության ճանաչված գիտնական էր: Նա մեծ ներդրում ունի օգտակար հանածոների հանքավայրերի որոնման երկրաքիմիական մեթոդների գիտական հիմունքների մշակման գործում: Հեղինակ է երկու գիտական հայտնագործությունների, 11 գյուտերի, 370-ից ավելի հրատարակված աշխատությունների, որոնց թվում են 18 մենագրություններ: Ս. Վ. Գրիգորյանը գլխավորել է նոր և շատ արդիական գիտական ուղղություն՝ թաքնված հանքայնացման որոնման երկրաքիմիական մեթոդների գիտական հիմունքների մշակում: Նրա աշխատություններից շատերը լայնորեն մեջբերվում և թարգմանվում են արտասահմանում, իսկ մենագրություններից շատերը հրատարակվել են ԱՄՆ-ում, Չինաստանում, Չեխոսլովակիայում և Իրանում:

Այս մեթոդիկաների հիմքը սուլֆիդատար հիդրոթերմալ հանքավայրերի առաջնային եզրապսակների ընդհանուր, Ս. Գրիգորյանի կողմից հայտնաբերված միասնական երկրաքիմիական զոնալականությունն է, որը 1979-թ. գրանցվել է որպես գիտական հայտնագործություն:

Ս. Գրիգորյանի կողմից հայտնաբերված տարր-ցուցիչների հիպոթեզն շարժունակության ընդհանուր շարքերը (տարբեր լանդշաֆտային պայմաններում) և մշակված առաջնային և երկրորդային եզրապսակների փոխկապակցվածության համալիր ուսումնասիրությունները բերեցին լիթոերկրաքիմիական եզրապսակներով մի շարք հանքավայրերի և հանքային երևույթների գնահատման բարձր արդյունավետության մեթոդիկայի ստեղծմանը:

Ս. Վ. Գրիգորյանը մեծ ավանդ ունի թաղված հանքավայրերի որոնման մեթոդիկայի գիտական հիմունքների մշակման գործում, որը հիմնված է թաղված հանքայնացումից վեր, մերձերկրային մթնոլորտում հայտնաբերված որոշ տարրերի իոնաշափական եզրապսակների ձևավորման երևույթի վրա: 1990 թ. այս աշխատանքը գրանցվել է որպես գիտական հայտնագործություն:

1963 թ.-ից մինչև ԽՍՀՄ փուլզումը Ս. Գրիգորյանը ԽՍՀՄ և ՏՓՄ (СЭВ) երկրների գլխավոր գիտական կուրատորն էր օգտակար հանածոների հանքավայրերի որոնման երկրաքիմիական մեթոդների գծով: Այդ թվականներին նրա կողմից իրականացվել են որոնողական երկրաքիմիայի բնագավառի հետազոտությունների կոորդինացիան և գիտական կառավարումը:

Ս. Վ. Գրիգորյանի անմիջական մասնակցությամբ ընդարձակվել են ԽՍՀՄ մի շարք հանքային շրջանների հումքային բազաները: Նրա գիտական մշակումները լայնորեն կիրառվել են նաև արտասահմանյան երկրներում, ինչի արդյունքում հայտնաբերվել են թաքնված հանքային մարմիններ և հանքավայրեր Չինաստանում, Բուլղարիայում, Շվեդիայում, Հնդկաստանում, Իրանում և մի շարք այլ երկրներում:

Ս. Վ. Գրիգորյանի նախաձեռնությամբ և նրա գիտական ղեկավարությամբ 70-ական թվականներին սկիզբ դրվեց շրջակա միջավայրի հետազոտություններում երկրաքիմիական մեթոդների կիրառմանը: Այս աշխա-



տանքներով, Մոսկվայի և ԽՍՀՄ մի շարք այլ քաղաքների օրինակի վրա, ապացուցվել է, որ քաղաքների և նրանց հարող տարածքների երկրաքիմիական քարտեզները շրջակա միջավայրի վիճակը հսկելու արդյունավետ միջոց են: Այս աշխատանքներն արժանացել են ԽՍՀՄ ժողովրդական նվաճումների ցուցահանդեսի ոսկե, արծաթե և բրոնզե մեդալների:

Երկար տարիներ աշխատելով Մոսկվայում, Ս. Վ. Գրիգորյանը մշտապես ուշադրություն է դարձրել հանքավայրերի որոնման և շրջակա միջավայրի գնահատման ասպարեզներում երկրաքիմիական մեթոդների մշակմանն ու զարգացմանը Հայաստանում:

1986 թ. երևան տեղափոխվելուց հետո, մինչև 1992 թ. Ս. Վ. Գրիգորյանը աշխատել է ՀՀ ԳԱԱ երկրաբանական գիտությունների ինստիտուտում որպես տնօրեն, 1993 թ.-ից մինչև 1999 թ.՝ որպես գլխավոր տնօրենի տեղակալ համառուսաստանյան «Ջալուբեթգեոլոգիա» գիտահետազոտական ինստիտուտում: Այնուհետև, 1999 թ. ՀՀ ԳԱԱ նախագահ Ֆ. Սարգսյանի հրավերով վերադարձել է ՀՀ և աշխատել ՀՀ ԳԱԱ երկրաբանական գիտությունների ինստիտուտում որպես օգտակար հանածոների և երկրաքիմիայի բաժնի վարիչ: Հետագայում, 2007 թ.-ից Ս. Վ. Գրիգորյանի աշխատանքային գործունեությունը կապված է եղել ԵՊՀ երկրաբանական ֆակուլտետի հետ: Ս. Գրիգորյանը շարունակում էր ակտիվ աշխատանքները՝ նպատակաուղղված իր իսկ կողմից մշակված ոսկու, պղինձ-պորֆիրային, ուրանի, հազվագյուտ տարրերի միներալոգիայի, երկրաքիմիայի որոնման երկրաքիմիական նոր մեթոդների ներդրման հարցերին:

Ս. Վ. Գրիգորյանը կիրառական երկրաքիմիայի ասպարեզում ԱՊՀ երկրների համագործակցության ասոցիացիայի նախագահն էր: Նա երկար տարիներ ներկայացրել է ԽՍՀՄ-ը երկրաքիմիայի և տիեզերաքիմիայի Միջազգային ասոցիացիայի գործկոմում: Տարիներ շարունակ կարդացել է մի շարք հատուկ դասընթացներ համամիութենական պոլիտեխնիկական ինստիտուտում, ինչպես նաև երկրաբան-որոնողների որակավորման բարձրացման համամիութենական դասընթացներ ԱՊՀ-ում, Ռուսաստանի երկրաբանության նախարարությունում և հազվագյուտ տարրերի միներալոգիայի, երկրաքիմիայի և բյուրեղաքիմիայի ինստիտուտում (ИМГП):

Նրա գիտական ղեկավարությամբ պաշտպանվել են մոտ 50 թեկնածուական ատենախոսություններ, այդ թվում՝ Չինաստանի, Չեխոսլովակիայի, Բուլղարիայի, Իրանի մասնագետների կողմից:

Երկար տարիներ Ս. Վ. Գրիգորյանը եղել է ԽՍՀՄ նախարարների խորհրդին կից Լենինյան և Պետական մրցանակների կոմիտեի անդամ, «Երկրաքիմիա», «Սովետական երկրաբանություն» գիտական հանդեսների խմբագրական կոլեգիաների անդամ, ГЕОХИ, ИГЕМ, ИМГП, Մոսկվայի ՊՀ երկրաբանական ֆակուլտետի, համամիութենական հեռակա պոլիտեխնիկական ինստիտուտի (ВЗПИ) գիտխորհուրդների անդամ, ՀՀ ԳԱԱ «Գիտություններ երկրի մասին» տեղեկագրի գլխավոր խմբագրի տեղակալ:

Նա մեծ ներդրում ունի ԽՍՀՄ, Շվեդիայի, Չեխոսլովակիայի, Իրանի, Տանզանիայի, Կոնգոյի և այլ երկրների տարբեր երկրաբանատեկտոնական կառույցների սահմաններում թաքնված հանքայնացումների և թաղված հանքավայրերի որոնման ու հայտնաբերման մեթոդների գիտական հիմունքների մշակման գործում:

Ս. Վ. Գրիգորյանի բազմամյա արգասաբեր աշխատանքը գնահատվել է մի շարք կառավարական պարգևներով: Նա պարգևատրվել է Աշխատանքային կարմիր դրոշի շքանշանով (1981 թ.), «Աշխատանքային գերազանցության համար» մեդալով (1973 թ.): Նրան շնորհվել է «ԽՍՀՄ ընդերքի պատվավոր հետախույզ» կոչումը (1984 թ.):

Ս. Վ. Գրիգորյանի մահը մեծ կորուստ է երկրաբանական գիտության և հատկապես՝ հանքավայրային երկրաքիմիայի բնագավառի համար:

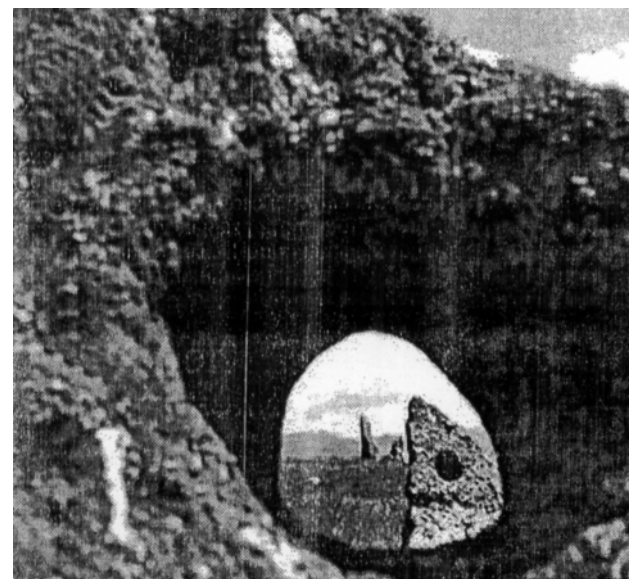
Համեստ, բարեկիրթ, մեծ էրուդիցիայով օժտված, ընտանիքին ու իր գործին անմնացորդ նվիրված անձնավորության, լավ ընկերոջ և ազնիվ քաղաքացու՝ ակադեմիկոս Սերգեյ Վաղարշակի Գրիգորյանի հիշատակը միշտ վառ կմնա նրա հարազատների, գործընկերների և նրան ծանաչողների հիշողություններում:

ՀՀ ԳԱԱ քիմիական և երկրի մասին գիտությունների բաժանմունք
ՀՀ ԳԱԱ երկրաբանական գիտությունների ինստիտուտ

Քարահունջը աշխարհի հնագույն աստղադիտարանների ցանկում

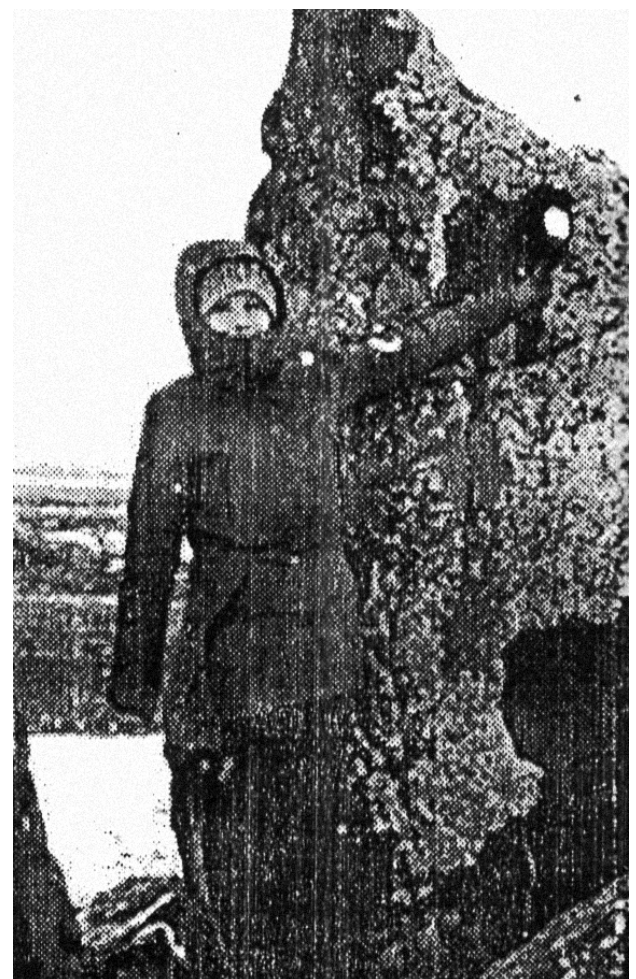
National Geographic աշխարհագրական գիտահամալսարանի պարբերականը Քարահունջը համալիրը, որը անվանում են «Հայկական Սթոունհենջ», ներառել է աշխարհի հնագույն աստղադիտարանների ցանկում:

«Սիրիուսը և Օրիոնը փայլվում են Լուսնի շողերով լուսավորված խորհրդավոր Քարահունջի քարերի վերևում: Այն բաղկացած է հարյուրավոր ուղղահայաց քարերից, որոնք անկանոն շարված են բարձրավանդակի վրա»,- գրում է պարբերականը: Քարահունջը կամ Ջորաջ քարերը գտնվում են պորտուգալական Կրոմեյից 3.000 մղոն արևելք, Հայաստանի հարավում, Սիսիանի մոտերքում, բաղկացած է 223 ուղղահայաց կանգնած հսկա, մինչև 10 տոննա կշռող քարերից: 25 հեկտար տարածքի վրա հատուկ հաշվարկով տեղադրված են մի քանի հսկա եռանկյունաձև քարեր, որոնցում բացված են անցքեր աստղադիտակների համար:



Որոշ գիտնական-հնագետներ Քարահունջի ծնունդը վերագրում են մեր թվարկությունից առաջ երրորդ հազարամյակի վերջին, սակայն ուրիշ մասնագետներ գտնում են, որ համալիրը ավելի հին է և վերագրում են մ.թ.ա. 5-րդ հազարամյակին:

Այս խորհրդավոր և հանելուկային քարերի հորինվածքի մասին ակադեմիկոս Պարիս Յերունին անցյալ դարի 90-ական թվականներին առաջ քաշեց սենսացիոն մի վարկած, ըստ որի Քարահունջը մինչև այժմ հայտնաբերված աստղադիտարանների մեջ հնագույն աստղադիտարանն է:



ՀՀ նախագահ Սերժ Սարգսյանի հովանու ներքո իրականացվող երիտասարդ գիտնականների աջակցության ծրագրի շրջանակներում՝ Հայաստանի երիտասարդական հիմնադրամի ֆինանսավորմամբ և ՀՀ ԿԳՆ գիտության պետական կոմիտեի աջակցությամբ ՀՀ ԳԱԱ արվեստի ինստիտուտը 2016-ի սեպտեմբերի 30-ից հոկտեմբերի 2-ը զուգարեց երիտասարդ հայ արվեստաբանների գիտական տասնմեկերորդ նստաշրջանը՝ նվիրված ՀՀ անկախության 25-ամյա հոբելյանին:

Բացման խոսքով հանդես եկավ ՀՀ ԳԱԱ արվեստի ինստիտուտի տնօրեն, ՀՀ ԳԱԱ թղթակից անդամ *Արարատ Աղասյանը*. «Երիտասարդ հայ արվես-



Երիտասարդ հայ արվեստաբանների գիտական տասնմեկերորդ նստաշրջանը՝ նվիրված ՀՀ անկախության 25-ամյակին

տաբանների գիտական տասնմեկերորդ նստաշրջանը նվիրված է ՀՀ անկախության 25-ամյա հոբելյանին: Եվ դա պատահական չէ. զեկուցումների զգալի մասը նվիրված է անկախության շրջանում Հայաստանի մշակութային կյանքում արձանագրված փոփոխություններին, նվաճումներին, ձեռքբերումներին, որոնք այսօր անհրաժեշտ է արդեն պատմականացնել, սա արվեստաբանների առջև դրված հրատապ խնդիր է...»: Ողջույնի խոսքում Հայաստանի կոմպոզիտորների միության նախագահ *Արամ Սաթյանը*, շնորհավորելով նստաշրջանի բացման կապակցությամբ, նշեց. «Երիտասարդների ստեղծագործական աշխարհը ավելի ճկուն է, ժամանակից առաջ ընկնելու այդ ցանկությունը հնարավորություն է տալիս հույս ունենալ, որ այս գիտաժողովը կարող է բացել նոր էջեր հայ երաժշտագիտության մեջ»:

Ենթոյա նստաշրջանի հինգ միստերի ընթացքում ընթերցվեց 37 զեկուցում, որոնցում ներկայացվեցին արվեստագիտության տարբեր գիտաճյուղերը: Նստաշրջանի աշխատանքներին մասնակցեցին երիտասարդ գիտնականներ ՀՀ ԳԱԱ արվեստի ինստիտուտից, Երևանի գեղարվեստի պետական ակադեմիայից, Երևանի Կոմիտասի անվան պետական կոնսերվատորիայից, Հայաստանի պետական երիտասարդական նվագախմբից, Երևանի պետական համալսարանից, Խ. Աբովյանի անվան հայկական պետական մանկավարժական համալսարանից, Ալեքսանդր Թամանյանի անվան ճարտարապետության ազգային թանգարան-ինստիտուտից, «Բարձր արվեստ» կերպարվեստի կենտրոնից, Երևանի թատրոնի և կինոյի պետական ինստիտուտից, Կոմիտասի թանգարան-ինստիտուտից, Քրիստափոր Քուչմարյանի անվան արվեստի դպրոցից, ճարտարապետության և շինարարության Հայաստանի ազգային համալսարանից, ինչպես նաև երիտասարդ արվեստաբաններ Ֆրանսիայից և Իրանի Իսլամական Հանրապետությունից:

ՀՀ ԳԱԱ արվեստի ինստիտուտի Երիտասարդ արվեստաբանների խորհրդի անցած ուղին և ձեռքբերումները ներկայացրեց խորհրդի նախագահ, ՀՀ ԳԱԱ արվեստի ինստիտուտի սփյուռքահայ արվեստի և միջազգային կապերի բաժնի ավագ գիտաշխատող,

արվ. թեկն. *Մերի Կիրակոսյանը*:

ԵՐԱԺՇՏՈՒԹՅՈՒՆ: «Նվագախմբի մենեջմենթի XXI դարի միտումները» թեման ներկայացրեց Հայաստանի պետական երիտասարդական նվագախմբի տնօրեն, արվ. թեկն. *Սարգիս Բալբաբյանը*: ՀՀ ԳԱԱ արվեստի ինստիտուտի գիտաշխատող, արվ. թեկն. *Լիլիթ Արտեմյանը* ուղղագծեց դաշնակահար և մանկավարժ Անահիտ Բոգդանյանի ստեղծագործական դիմանկարը: «Ռոք երաժշտության գեղագիտության առանձնահատկությունները» զեկուցմամբ հանդես եկավ Քրիստափոր Քուչմարյանի անվան արվեստի դպրոցի տնօրեն, Երևանի Կոմիտասի անվան պետական կոնսերվատորիայի հայցորդ *Էդգար Գյանջումյանը*: ՀՀ ԳԱԱ արվեստի ինստիտուտի երաժշտության բաժնի ավագ գիտաշխատող, արվ. թեկն. *Տաթևիկ Շախկուլյանը* արժանացավ «Պոլիֆոնիկ հիերարխիան հայ կոմպոզիտորների ստեղծագործություններում» թեման: Երգչուհի Նադեժդա Պապայանի 1904 թ.-ի թիֆլիսյան հյուրախաղերին էր վերաբերում Երևանի Կոմիտասի անվան պետական կոնսերվատորիայի ասպիրանտ *Դավիթ Մելքոնյանի* զեկուցումը: Երևանի Կոմիտասի անվան պետական կոնսերվատորիայի հայցորդ *Մոխյա Ղազարյանը* շոշափեց «Հայ կոմպոզիտորների մանկական ալբոմների նշանակությունը պատանի դաշնակահարների ձևավորման գործում» թեման: ՀՀ ԳԱԱ արվեստի ինստիտուտի ասպիրանտ *Գոռ Սալմազարյանը* ներկայացրեց «Էջեր երգիչ Բեգլար Ամիրջանյանի և ջութակահար Հովհաննես Նալբանդյանի ստեղծագործական համագործակցության պատմությունից» բանախոսությունը: «Շահնամեն» իրանական պոեմի մասին երաժշտության մեջ» թեմային էր նվիրված Երևանի Կոմիտասի անվան պետական կոնսերվատորիայի ասպիրանտ *Ասղար Ջանաբի Վահաբի* (Իրան) զեկուցումը: Երևանի թատրոնի և կինոյի պետական ինստիտուտի դասախոս, արվ. թեկն. *Սոնա Մակարյանը* անդրադարձավ «Թառախար և դիրիժոր Հովիկ Սահակյանի ստեղծագործական դիմանկարին»: «Օթար Թաթևիկի ստեղծագործական դիմանկարը» զեկուցմամբ հանդես եկավ ՀՀ ԳԱԱ արվեստի ինստիտուտի երաժշտության բաժնի գիտաշխատող, արվ. թեկն. *Հովհաննես Մանուկյանը*: Կոմիտասի

թանգարան-ինստիտուտի տնօրեն, ՀՀ ԳԱԱ արվեստի ինստիտուտի հացորդ *Նիկոլայ Կոստանդյանը* վերլուծեց «Մարգարիտ Բաբայանի գործունեության թիֆլիսյան շրջանը»: «Էջեր Երևանի կիթառի միջազգային փառատոնից» բանախոսության հեղինակն էր ՀՀ ԳԱԱ արվեստի ինստիտուտի հայցորդ *Մարիաննա Պողոսյանը*: ՀՀ ԳԱԱ արվեստի ինստիտուտի ժողովրդական երաժշտության բաժնի կրտսեր գիտաշխատող *Անի Հակոբյանը* շոշափեց «Օրինանքն ու անծծքն իբրև բանաձևային բանախոսության տեսակ հայ օրորներում» թեման: «Գևորգ Արմենյանի «Վարպետի սիրտը» կանտատը» զեկուցումը ներկայացրեց ՀՀ ԳԱԱ արվեստի ինստիտուտի հայցորդ *Արմենուհի Բաբլոյանը*: Կոմիտասի թանգարան-ինստիտուտի գիտացուցադրական բաժնի վարիչ *Նաիրի Խաչատուրյանը* ներկայացավ «Իմ տատրակիս թունն է եկել». ժողովրդական օրորի մի նորայայտ նմոշ» բանախոսությամբ: Խ. Աբովյանի անվան հայկական պետական մանկավարժական համալսարանի դասախոս, արվ. թեկն. *Աննա Աղանյանի* զեկուցումը նվիրված էր «Հայ-ճապոնական երաժշտական առնչություններին միջմշակութային հաղորդակցության համատեքստում» թեմային:

ԿԵՐՊԱՐՎԵՍ: ՀՀ ԳԱԱ արվեստի ինստիտուտի սփյուռքահայ արվեստի և միջազգային կապերի բաժնի գիտաշխատող, արվ. թեկն. *Մարտին Հարությունյանը* վերլուծեց ՀՀ բանկերի գլխամասային գրասենյակների շենքերը և դրանց արտաքին, ներքին ձևավորումները: «Կնոջ կերպարը Ռուդոլֆ Խաչատրյանի արվեստում» բանախոսությամբ հանդես եկավ Երևանի պետական համալսարանի դասախոս, արվ. թեկն. *Հռիփսիմե Վարդանյանը*: ՀՀ ԳԱԱ արվեստի ինստիտուտի ասպիրանտ *Մարիա Լազարևան* ներկայացրեց «Բրոնզե գոտիների մարդակերպ ֆիգուրների պատկերազրությունը և իմաստաբանությունը (մ.թ.ա. II-I հզ.)» զեկուցումը: ՀՀ ԳԱԱ արվեստի ինստիտուտի հայցորդ *Նարե Նադարյանը* քննության առավ Խաչատուր Իսկանդարյանի դիմաքանդակային արձանիկները: «Երևանի երկու եկեղեցիների արտաքին հարդարանքը» զեկուցմամբ հանդես եկավ ՀՀ ԳԱԱ արվեստի ինստիտուտի հայցորդ *Լիլիթ Կարապետ-*

յանը: Երևանի գեղարվեստի պետական ակադեմիայի ասպիրանտ *Անի Աճառյանի* թեման էր «Թանգարանների ինտերիերի դիզայնի նախագծման փուլերը և դրանց գեղագիտական առանձնահատկությունները»: ՀՀ ԳԱԱ արվեստի ինստիտուտի հայցորդ *Քնար Կասովալյանը* ներկայացրեց «Գրիգոր Լուսավորչի պատկերը XIII-XIV դդ. ձեռագրարվեստում» զեկուցումը: ՀՀ ԳԱԱ արվեստի ինստիտուտի գիտաշխատող, արվ. թեկն. *Մարգարիտա Քամայանը* վերլուծեց «Արա Հարությունյանի «Կոմիտասականը»»: «Լևոն Թուրունջյան. Կոնկրետ արվեստ, աբստրակցիա և ստեղծագործություն» բանախոսությամբ ներկայացավ «Բարձր արվեստ» կերպարվեստի կենտրոնի աշխատակից, ՀՀ ԳԱԱ արվեստի ինստիտուտի ասպիրանտ *Իրինա Գարսեֆերյանը*: Արվ. թեկն. *Շուշանիկ Ջոհրաբյանի* (Ֆրանսիա) զեկուցումը «Վարդգես Սուրենյանցի «Հայ կանանց ելքը եկեղեցուց» պատկերի գեղանկարչական առանձնահատկությունների» մասին էր: ՀՀ ԳԱԱ արվեստի ինստիտուտի սփյուռքահայ արվեստի և միջազգային կապերի բաժնի ավագ գիտաշխատող, արվ. թեկն. *Մանե Սկրոչյանը* ներկայացրեց «Տիգրան Ջիթոցյան» բանախոսությունը: «Թիֆլիսիի հայկական գերեզմանատների տապանաքարերի գեղարվեստական առանձնահատկությունները» ելույթով հանդես եկավ Ա. Թամանյանի անվան ճարտարապետության ազգային թանգարան-ինստիտուտի գիտական գծով փոխտնօրեն, ՀՀ ԳԱԱ արվեստի ինստիտուտի հայցորդ, *Անի Գրիգորյանը*: ՀՀ ԳԱԱ արվեստի ինստիտուտի սփյուռքահայ արվեստի և միջազգային կապերի բաժնի գիտաշխատող *Շուշանիկ Սուրադյանը* «Քաջ Նազարը» Արա Բեքարյանի նկարազարդումներում» բանախոսության հեղինակն էր:

ԵԱՐՏԱՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆ: «Ձովունիի Սբ. Պողոս Պետրոս եկեղեցու VI դ. հորինվածքի վերակազմությունը» զեկուցմամբ հանդես եկավ ՀՀ ԳԱԱ արվեստի ինստիտուտի ճարտարապետության բաժնի ավագ գիտաշխատող, ճարտ. թեկն. *Արեգ Հասրաթյանը*: ճարտարապետության շինարարության Հայաստանի ազգային համալսարանի ճարտարապետության տեսության, պատմաճարտարապետական ժառանգության վերականգնման, վերա- ➤6

ԳԱԳԻԿ ՅՈՒՐԻԻ ԿՐՅՈՒՉԿՅԱՆ



Կյանքից անժամանակ հեռացավ ՀՀ ԳԱԱ ֆիզիկական հետազոտությունների ինստիտուտի քվանտային օպտիկայի լաբորատորիայի վարիչ, ԵՊՀ ֆիզիկայի ֆակուլտետի տեսական ֆիզիկայի ամբիոնի պրոֆեսոր, ՀՀ ԳԱԱ թղթակից անդամ Գագիկ Յուրիի Կրյուչկյանը:

Գագիկ Կրյուչկյանը 1963-68 թթ. սովորել է ԵՊՀ ֆիզիկայի ֆակուլտետում: Նա իր գիտական գործունեությունը սկսել է ԽՍՀՄ ԳԱ Պ. Ն. Լե-

բեդևի անվան ֆիզիկայի ինստիտուտում, 1970 թ.՝ պրոֆեսոր Ղ. Ա. Կիրժնիցի ղեկավարությամբ: Այստեղ Գ. Կրյուչկյանը հետազոտել է տարրական մասնիկների տեսության մի շարք խնդիրներ: Կատարված հետազոտությունների արդյունքներն ամփոփվել են թեկնածուական թեզում, որը պաշտպանվել է 1974 թ.-ին:

Հայաստան վերադառնալուց հետո Գագիկ Կրյուչկյանն աշխատել է ՀՀ ԳԱ ֆիզիկական հետազոտությունների ինստիտուտում: Այդ տարիներին նրա գիտական հետազոտությունների շրջանակը զգալիորեն ընդլայնվել է ընդգրկելով քվանտային էլեկտրադինամիկայի, լազերային ֆիզիկայի և քվանտային օպտիկայի հիմնարար ուղղությունները: Նշված հետազոտություններն ամփոփվել են «Բարձր կարգի ճառագայթային պրոցեսները ինտենսիվ էլեկտրամագնիսական դաշտերի առկայության դեպքում» դոկտորական թեզում, որը պաշտպանվել է ԽՍՀՄ ԳԱ Պ. Ն. Լեբեդևի անվան ֆիզիկայի ինստիտուտում՝ 1986 թ.-ին:

1986 թ.-ից նա աշխատանքի է անցել ԵՊՀ –ում՝ համատեղելով աշխատանքը ՀՀ ԳԱԱ ՖԻԴ-ում: 1992-ին նրան շնորհվել է պրոֆեսորի կոչում: 2002 թ.-ից Գ. Կրյուչկյանն աշխատել է ֆիզիկայի ֆակուլտետի տեսական ֆիզիկայի ամբիոնում, որտեղ մեծ աշխատանք է տարել ֆիզիկայի նոր ուղղությունների դասավանդման գործում: Մասնավորապես, 1991 թ.-ին հրատարակվել է նրա «Լույսի սեղմված վիճակներ» դասընթացի ժողովածուն:

Գագիկ Կրյուչկյանը Հայաստանում քվանտային օպտիկայի զարգացման նախաձեռնողներից է, նրա ջանքերով ՀՀ ԳԱԱ ՖԻԴ-ում 1992 թ.-ին կազմակերպվել է քվանտային օպտիկայի լաբորատորիան: Այդ տարիների ընթացքում Գ. Կրյուչկյանի ղեկավարությամբ ստացվել են գիտական առաջնակարգ կարևորություն ունեցող արդյունքներ:

Գ. Կրյուչկյանը Հայաստանում առաջիններից մեկն էր, որ սկսեց աշխատել ֆիզիկայի նոր՝ քվանտային տեղեկատվություն բնագավառում՝ ուղղություն, որը կարող է հանգեցնել գիտական հեղափոխության կոմունիկացիաների և համակարգիչների ոլորտում: Կարճ ժամանակահատվածում նա պատրաստել է մի խումբ երիտասարդ մասնագետներ՝ լազերային ֆիզիկայի և քվանտային ինֆորմատիկայի եզրին գտնվող այս հեռանկարային բնագավառում:

Վերջին տարիներին Գ. Կրյուչկյանի կողմից ղեկավարվող երիտասարդ մասնագետներից բաղկացած խմբի կողմից ստեղծվել է ունիվերսալ համակարգչային ծրագրերի փաթեթ՝ լազերային տեխնոլոգիաներում կիրառելու համար: Այն լայնորեն ընդգրկում է զուգահեռ ծրագրավորման հնարավորությունները և այժմ տեղադրված է ՀՀ ԳԱԱ համակարգչային կլաստերի վրա: Քվանտային տեխնոլոգիաների ոլորտում կատարած աշխատանքների համար 2001 և 2011 թթ. Գ. Կրյուչկյանն իր երիտասարդ գործընկերների հետ արժանացել է ՀՀ նախագահի մրցանակի՝ ճշգրիտ գիտությունների և ֆիզիկայի բնագավառներում: Նրա ղեկավարությամբ պաշտպանվել են 10-ից ավելի թեզեր՝ օպտիկայի և լազերային ֆիզիկայի բնագավառներում:

Հատուկ ուշադրության է արժանի Գ. Կրյուչկյանի կողմից տարված աշխատանքները ուսանողների, երիտասարդ գիտնականների հետ և նրա հոգատար վերաբերմունքը երիտասարդների մասնագիտական աճի նկատմամբ: Նա որպես գիտնական առանձնանում էր իր լայն մտահորիզոնով, գիտության արդի և հեռանկարային ուղղություններին միտվածությամբ, կազմակերպչական ունակություններով:

Գագիկ Կրյուչկյանի ջանքերով 2014 թ.-ից հիմնադրվել է ԵՊՀ-ՀՀ ԳԱԱ-Հայ ռուսական համալսարան համատեղ «Քվանտային տեխնոլոգիաների և նոր նյութեր» գիտական կենտրոնը: Անելիքները բազմաթիվ էին, պլաններն ու նախագծերը՝ շատ, սակայն անժամանակ մահը անկատար թողեց նախատեսված գործերը...

Գագիկ Յուրիի Կրյուչկյանի պայծառ հիշատակը միշտ վառ կմնա իր գործընկերների և աշակերտների հիշողության մեջ:

ՀՀ ԳԱԱ նախագահություն

Երիտասարդ հայ արվեստաբանների գիտական տասնմեկերորդ նստաշրջանը՝ նվիրված ՀՀ անկախության 25-ամյակին

➤5 կառուցման, գեղեցիկ արվեստի և պատմության ամբիոնի ասիստենտ *Դավիթ Նահատակյանը* քննեց «Տայքի և Գուգարքի IX-XI դդ. հայկական ճարտարապետական դպրոցի փոխազդեցությունների հարցը»: «Նոր Ջուղայի (Իսպահանի) առանձնատների ճակատների ճարտարապետական համամասնություններն ու համակարգը» զեկուցումը ներկայացրեց ՀՀ ԳԱԱ արվեստի ինստիտուտի ասպիրանտ *Արման Լուկասը* (Իրան): ՀՀ ԳԱԱ արվեստի ինստիտուտի ասպիրանտ *Սահա Մալեք Սոհամմարու* (Իրան) բանախոսությունը կրում էր «Իրանական ավանդույթը թեհրանի թատրոնների ճարտարապետության մեջ» անվանումը: ՀՀ ԳԱԱ արվեստի ինստիտուտի ասպիրանտ *Յաշար Դոստեհնգադե Նադադե* (Իրան) բանախոսությունը նվիրված էր «Կայունության ցուցանիշների դրսևորումը Դուբայի ճարտարապետության մեջ տաք անապատային կլիմայում» թեմային:

ԹԱՏՐՈՆ ԵՎ ԿԻՆՈ: ՀՀ ԳԱԱ արվեստի ինստիտուտի թատրոնի բաժնի կրտսեր գիտաշխատող *Անուշ Ասլիբեկյանի* զեկուցումը վերաբերում էր «Հայկականության հարցը Վիլյամ Սարոյանի դրամաներում» թեմային: «Սուբյեկտիվության

սահմանը գիտական ուսումնասիրության մեջ» բանախոսությունը ներկայացրեց ՀՀ ԳԱԱ արվեստի ինստիտուտի սփյուռքահայ արվեստի և միջազգային կապերի բաժնի ավագ գիտաշխատող, արվ. թեկն. *Արսեն Դամբարձումովը*:

Նստաշրջանն անցավ ակտիվ քննարկումների և կառուցողական հարցադրումների առողջ մթնոլորտում: Գիտաժողովի արդյունքներն ամփոփեց և եզրափակիչ խոսքով հանդես եկավ ՀՀ ԳԱԱ արվեստի ինստիտուտի տնօրենի տեղակալ, արվեստագիտության դոկտոր, պրոֆեսոր *Աննա Ասատրյանը*:

2016-ի հոկտեմբերի 27-ին, Կոմիտասի թանգարան-ինստիտուտի դահլիճում կազմակերպվեց համերգ՝ նվիրված ՀՀ անկախության 25-ամյակին: Նստաշրջանին գիտական զեկուցումներով հանդես եկած երիտասարդ երաժիշտների կատարմամբ հնչեցին Տիգրան Զուխանյանի, Ֆրեդերիկ Շոպենի, Ամոն Բաբաջանյանի, Արամ Խաչատրյանի, Վայն Շոթթերի, Էդուարդ Բադալյանի, Նիկոլ Գալանդեյրյանի, Պոլ Բոնոյի, Էդգար Գյանջումյանի ստեղծագործություններից:

Մերի ԿԻՐԱԿՈՍՅԱՆ

Արվեստագիտության թեկնածու, ՀՀ ԳԱԱ արվեստի ինստիտուտի երիտասարդ արվեստաբանների խորհրդի նախագահ



Նրա առջև բաց կլինեին բոլոր դժները, եթե նա վերցներ իր հոր՝ ֆրանսիական նշանավոր կինոռեժիսոր Անրի Վերնոյի ազգանունը: Սակայն նա նախընտրեց աշխատել և ապրել հոր կողմից իր հարազատ պապի՝ Մալաթյան ազգանունով:

Ինչու ճանաչված ռեժիսոր, սցենարիստ, պրոդյուսեր Պատրիկ Մալաթյանը որոշեց հրաժարվել իր հոր՝ Վերնոյ ազգանունից:

- Երբ ես դարձա 18 տարեկան, ես հորս ասացի, որ որոշել եմ կրել իմ իսկական ազգանունը, ապրել և կայանալ ինքնուրույն ճանաչել իմ ճշմարիտ ընկերներին: Հայրս կարծում էր, որ հրաժարվելով Վերնոյ ազգանունից, ես անհարգալից եմ վերաբերվում իրեն և քիչ եմ սիրում հորս: Իմ որոշումը նա ընդունեց որպես սադրանք. «Երևի թե դու մտածում ես, թե ավելի հայ ես, քան ես...»,- սաստիկ բարկացավ նա:

Պատրիկը համոզված է, որ հայրը Վերնոյ ազգանունը վերցրել է, որպեսզի ընտանիքն այլևս չենթարկվի հալածանքների և հետապնդումների: Թերևս հույս է ունեցել, որ գոնե երրորդ սերնդում ընտանիքի անդամները կմոռանան իրենց արմատների մասին: Սակայն, ինչպես տեսնում եք, դա տեղի չունեցավ:

«Ես հպարտանում եմ իմ մեծ հորով, հիանում նրա արվեստով,- ասում է Պատրիկը:- Միաժամանակ չեմ կարող չնեղադրել նոր միջավայրին լիակատար հարմարվելու և մտածողության կերպի համար: Ինձ և քրոջս նա հայերեն չսովորեցրեց»:

Այսուհանդերձ Պատրիկը այսօր ջանասիրաբար և մեծ հաջողությամբ սովորում է նախնիների լեզուն: Թեև Մալաթյանը մկրտվել է հայկական եկեղեցում, սակայն նրա ծննդյան վկայականի բոլոր անունները ֆրանսիական են՝ Ժակ, Ռենե, Էդուարդ:

«Հայրս նախընտրում էր չբարձրաձայնել իր ծագման և արմատների մասին: Սակայն նրա խոսքն ու գործն իրար հակասում էին: Նա մշտապես պնդում էր, թե ինքը համոզված աթեիստ է, սակայն միաժամանակ ամփոփ գիտեր հայկական պատարագը: Պատրիկը գործում մասնակցություն է ունեցել Մարտիկ Պարզոկ հայկական տաճարի շինարարությանը, որտեղ էլ հետագայում բարձր պաշտոն էր զբաղեցնում:

«...1981 թվականին, մոր (տատիս) մահվան նախօրեին հայրս գնաց Խորհրդային Հայաստան և այն-

Անրի Վերնոյի որդի Մալաթյանը

տեղից վերադարձավ Սուրբ Նշխարի պատառիկով, որն օրինել էր Ամենայն Հայոց Սրբազնագույն Կաթողիկոս Վազգեն Առաքինը: Արաքսյա տատիկս շատ հավատացյալ մարդ էր, և նրան թաղեցին Սուրբ Նշխարը ձեռքին»:

«...Հայրս երբեք չէր պատմում մինչև Ֆրանսիա գալը իր ընտանիքի պատմության մասին: Եվ երբ կարդացի նրա ինքնակենսագրական «Մայրիկ» պատմվածքը, որը տպագրվեց 1985-ին, արցունքներս չկարողացա զսպել»:

Անրի Վերնոյի հայրը՝ Հակոբ Մալաթյանը ծնունդով ռուսացի է (հիմա՝ Թեքիր դադ): 1924 թվականին, երբ Թուրքիայում իշխանությունը զավթեց Մուստաֆա Քեմալը, Հակոբի ընտանիքը բռնազաղթվեց Հունաստան: Ընտանիքը մտադիր էր մեկնել Միացյալ Նահանգներ, սակայն Արաքսյայի հիվանդության պատճառով ստիպված եղան մնալ Մարսելում:

Անրի Վերնոյը վախճանվեց 2002 թվականին: Պատրիկի կարծիքով նա իր հետ՝ հանդերձյալ աշխարհ տարավ գաղտնիքներ, մանավանդ՝ ճշմարիտ:

«...Պատրիկի պապիկ Հակոբը Մարսելում ուներ փոքրիկ խանութ, որը շատ շուտով դարձավ գաղթական հայերի սիրած հանդիպավայր: Պատրիկի պապը հնուտ խոհարար էր և հաճախ համով ճաշկերույթ էր տարելու հայրենակիցների համար:

«Հորս անզուսպ մղումը՝ լինել ծայրահեղ ճշգրիտ, հավաքված և զուսպ, անասանում էր: Միևնույն ժամանակ, երբ նկարահանում էր «Մայրիկ» ֆիլմը, նա չէր կարողանում զսպել իր հուզմունքն ու զգացումները:

Մահից երեք տարի առաջ հայրիկիս և իմ միջև եղավ լուրջ խոսակցություն, որի ժամանակ ես ասացի այն ամենը, ինչ կուտակվել էր իմ հոգում: Մեր հարաբերությունները բարդ էին: Սիրո գեղունակներ, անսպասելի բռնկումներ խառն գոյություն չունեին: Հայրս ինձ չէր գրկում, քնքուշ խոսքեր չէր ասում. «Ես սիրում եմ քեզ» բառերը նրա համար տաբու էին:

«Իհարկե, նա մշտապես սեղան էր նստում մեզ հետ, շոքալ հոգում էր մեր կարիքները (ուսում, հագուստ և այլն): Սակայն միտքը, որ ես կարող եմ գնալ իր հետքերով, առանձնապես նրա սրտով չէր»:

Այսօր Պատրիկ Մալաթյանը ոգեշնչվում, թեք է առնում այն ամենից, ինչ վերաբերում է Հայաստանին: Նա Պրովանս-Ալպեր հայ հայրենակցական միության ակտիվ անդամ է և Հայ բարեգործական միության գործիչ: Հպարտ է, որ Հայոց Մեծ եղեռնի զոհերի հիշատակին թողարկել է մամականիշ: Իր բազմաթիվ հայրենասիրական նախագծերի իրականացման համար հաճախ է գալիս մայր հայրենիք՝ Հայաստան:

Ժամանակ ԽՍՀՄ-ԼՅՄ

«III. P.»

ՀՀ գիտությունների ազգային ակադեմիայի թղթակից անդամ, ՀՀ գիտության վաստակավոր գործիչ, տնտեսագիտության դոկտոր, պրոֆեսոր, Երևանի պետական համալսարանի տեսական և ընդհանուր տնտեսագիտության ամբիոնի պատվավոր վարիչ Գրիգոր Ալեքսանի Ղարիբյանին մոտիկից ճանաչողները միշտ իմացել են նրա՝ արվեստի նկատմամբ ունեցած սիրո և իր սերնդակից հայ նկարիչների հետ ունեցած մտերմության մասին: Իսկ նրա կենսագրությանը ծանոթ բարեկամները գիտեն, որ, մինչև համալսարան ընդունվելը՝ նա երկուսուկես տարի գեղանկարչություն է սովորել Երևանի Փ. Թերլեմեզյանի անվ. նկարչական ուսումնարանում: Սակայն ավարտական երրորդ կուրսում, կառավարության որոշմամբ, ուսումնարանում ուսման տևողությունը երեքից դարձավ հինգ տարի, արվեստասեր երիտասարդի համար նյութական խնդիրներ ստեղծելով, և նա 1947 թ. կեսերից զուգահեռ սովորեց ու ավարտեց Երևանի կալարանի երեկոյան բաներիտ միջնակարգ դպրոցը՝ նպատակադրվե-

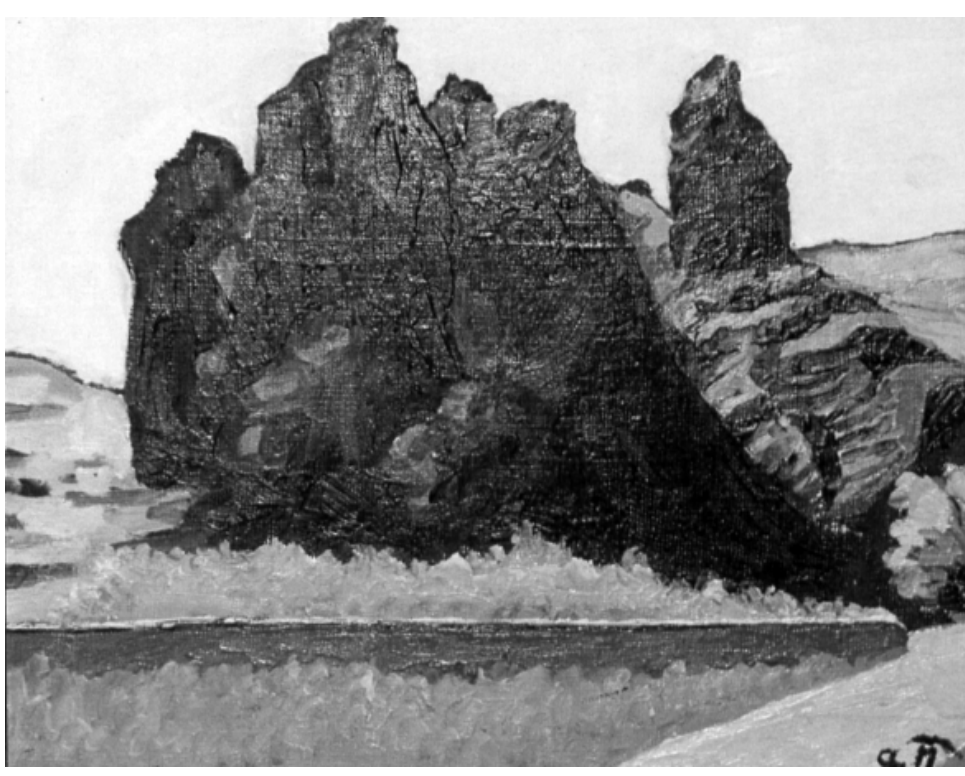
Գրիգոր Ղարիբյանի որոշ մատյուրմորտների մեջ իշխում է նուրբ, լուսավոր խորքը, որը հնարավորություն է տալիս շեշտելու ներկայացված առարկաների՝ կուժերի, սկահակների, ծաղկամանների, մրգերի և ծաղիկների վառվռուն գույները կամ ավելի մուգ երանգները: Հորինվածքի մաս կազմող այդ բաղադրիչների գեղեցկությունը այդպիսով ավելի է ընդգծվում՝ վկայելով նկարչի գեղագիտական ըմտիր ճաշակի մասին: Խորքի համար օգտագործված բաց դեղնավուն և մեղմ կապույտ, կանաչ համադրությունները, լույս ու ստվերի չափավոր գործածությունը խաղաղ, բանաստեղծական տրամադրություններ են հաղորդում մատյուրմորտների այդ խմբին: Վերջիններիս մեջ հարկ է հիշատակել նույն անունը կրող երկու «Աշմամա-յին մատյուրմորտները», «Նատյուրմորտ մեղրով», «Նատյուրմորտ կոնյակի շշով» և պարզապես «Նատյուրմորտ» կոչվող աշխատանքները:

Նկարների այս շարքում հատկապես աչքի է ընկնում «Նատյուր-

ԳՐԻԳՈՐ ՂԱՐԻԲՅԱՆԻ ԳԵՂԱՆԿԱՐՆԵՐԸ

լով կրթությունը շարունակել Երևանի պոլիտեխնիկական ինստիտուտում «Ճարտարապետություն» մասնագիտությամբ: Սակայն հանգամանքների բերումով նա ընդունվեց Երևանի պետական համալսարանի տնտեսագիտության ֆակուլտետ և հետագայում դարձավ անվանի տնտեսագետ:

Գրիգոր Ղարիբյանի մտերիմներին հայտնի է, որ երիտասարդական տարիներից սկսած նա սեփական բնակարանի պատերը զարդարել է վրձնի բազմաթիվ անվանի վարպետների՝ իր ընկերների նկարներով, իսկ գրադարակներում տեղ են գտել աշխարհի օտար և հայ հռչակավոր արվեստագետների գործերին նվիրված ալբոմներն ու գրքերը: Այդուհանդերձ, բոլորի համար անակնկալ եղավ այն փաստը,



որ վերջին երեք տարիների ընթացքում նա կրկին իր ձեռքն է առել վրձնը և ստեղծել երեք տասնյակ գեղանկարներ: Դրանք մեծ մասամբ մատյուրմորտներ են, մի քանի բնանկարներ և մինչև իսկ երեք ընդօրինակություն Հովհաննես Այվազովսկու ծովանկարներից ու մեկ ընդօրինակություն իր մանկության ընկեր, ՀՀ ժողովրդական նկարիչ Ջաքար Խաչատրյանի ոչ այնքան հայտնի պատկերից:

Նայում են Գրիգոր Ղարիբյանի գեղանկարչական այդ գործերին ու հասկանում, որ վեց տասնամյակից ավելի նրա հոգում անթելված գեղանկարչության հանդեպ ունեցած մեծ սիրո կրակը ի վերջո դուրս է հորդել ու ծնունդ տվել դիտողին առիմբող պատկերների: Կարելի է պատկերացնել, որ տարիներ շարունակ թղթին հանձնելով իր գիտական ուսումնասիրությունները, ուսանողների բազմաթիվ սերունդներին փոխանցելով տնտեսագիտության իր իմացությունը, դեկավարելով երիտասարդների թեկնածուական և դոկտորական աշխատանքները, վաստակաշատ պրոֆեսորը մշտապես կարոտել է նկարչությանը, բայց անընդհատ հետաձգել վերադարձը դեպի կտավը, վրձնին ու ներկամանը: Հավանորեն բավականին դժվար է ողջ կյանքում շրջապատված լինել բազմաթիվ ընտիր նկարներով և անընդհատ զսպել գայթակղությունը՝ ստեղծելու սեփական գեղանկարչությունը:

Ի վերջո, Գրիգոր Ղարիբյանը մորից մուտք է գործել գույների ու գծերի կախարդիչ աշխարհը՝ կտավներին հանձնելով իր հոգու երանգներն ու լույսը: Այդ քայլին նրան դրդել է հին ընկերը՝ Ջաքար Խաչատրյանը, որի խորհրդով և որի արվեստանոցում 2013 թվականին գիտնականը հեղինակել է այսօր ցուցահանդեսում ներկայացված «Դաշտային ծաղիկներ» թեմայով երկու մատյուրմորտները: Նրա նկարներից մեկ առջև են հառնում մեծ սիրով պատկերված հայրենի բնության վառվռուն ծաղիկներն ու պտուղները, ծննդավայրի՝ Սյունիքի լեռնաշխարհի ամրոցատիպ ժայռերը, ճարտարապետական հինավուրց կառույցները:

Չի կարելի չնկատել, որ մատյուրմորտները ստեղծելիս՝ հեղինակը նախընտրել է հայաստանյան աշմամային գեղեցիկ ծաղիկներն ու հյութեղ մրգերը: Յուզաներկով արված ստեղծագործությունները կատարված են մասնագիտական հմտությամբ, ասես վաստակաշատ գիտնականը ողջ կյանքում միայն նկարելով է զբաղվել: Նրան հաջողվել է քիչ վրձնահարվածներով միանգամից հասնել իր առջև դրված նպատակին ու ամբողջացնել նկարը: Դա հստակ դրսևորվել է հատկապես «Շուշաններ», «Դեղին վարդեր», «Նատյուրմորտ կոնյակի շշով», «Սյունիք-փոված ժայռեր», «Դավիթ Բեկի բերդի ժայռը» և «Աշտարակի ծորը» պատկերներում:

մորտ կոնյակի շշով» պատկերը, որի խորքի համար հեղինակը նախընտրել է սեղանին փռված դեղին ու կարմիր կտորների հակադրությունը: Եղիշե Չարենցի հատորի ներկայությունն այստեղ օգնում է հասկանալ արմատական կարմիր խորհրդանշական ակնարկը: Ստեղծագործությունների այս շարքի կողքին իր գոյությունը բնութագրող առանձնանուն է նաև «Մանուշակներ» անունը կրող փոքրաչափ մատյուրմորտը: Այն, ի տարբերություն նախորդ գործերի, ցուցադրում է միայն առանձին վերցրած և մանուշակներով ծանրաբեռնված ոչ մեծ ծաղկամանը, դիտողի ուշադրությունը բևեռելով կանաչ թերթերի և ծաղիկների գեղեցկության վրա: Այս բոլոր նկարների մեջ հեքիաթային մտահղացմամբ աչքի է ընկնում «Կակաչ-Ֆանտազիա» պատկերը, որտեղ մուգ խորքի վրա և ասես անիրական միջավայրից ծնվելով, մեր առջև է հառնում ալ բոսորագույն ծաղիկն իր ողջ հմայքով:

Գրիգոր Ալեքսանդրովիչի՝ որպես նկարչի, մասնագիտական հմտության մասին են վկայում նաև ցուցահանդեսի մաս կազմող բնանկարները: Լեռնահայաստանի հերոս մեկիքների ոգին է ասես արձանացած «Սյունիք-փոված ժայռեր» և մանավանդ «Սյունիք-Դավիթ Բեկի բերդի ժայռը» աշխատանքներում: Վերջինիս մեջ հեղինակը մոլեգին վրձնահարվածներով ասես շնչավորում է ժայռը, ավերակներով փոթորկվող քարակույտների տպավորություն ստեղծում: Սա, անկասկած, նկարչի լավագույն գործերից է: Տաք արևի տակ կիզվող ժայռերի, կանաչ տարածքների և մանավանդ ծառերի կանաչ սաղարթի վրա հանգչող արևի շողերի ներկայությունը այս ստեղծագործություններին քնարական տրամադրություն է հաղորդում՝ մասամբ մեղմացնելով ասպնաժների առնական խռովքը:

Ցուցահանդեսի նկարների շարքում իրենց բնութագրող առանձնանուն են Հովհաննես Այվազովսկու «Նեապոլի ծովածոցը» և «Լուսնյակ գիշեր» կտավների, ինչպես նաև Ջ. Խաչատրյանի «Մայրիկի հավերք» մատյուրմորտի ընդօրինակությունները: Առհասարակ լույսը և ծովը նկարելը գրավիչ, բայց և շատ դժվար գործ է: Համարձակ քայլ է Հ. Այվազովսկու նշված պատկերների կրկնօրինակումը, որն ամբողջությամբ վերցրած, հիմնականում կարելի է համարել հաջողված: Նկատի առնելով վերը նշված մատյուրմորտներում առկա լուսային, եթերային խորք ստեղծելու հեղինակի նախասիրությունը, կարելի է հասկանալ, թե ինչու է նրան այդպես հրապուրել Հ. Այվազովսկու լուսի խաղերով հարուստ նկարները ընդօրինակելու գործը:

Հիմնականում երեք տարում ստեղծված նկարների այսպիսի ցուցահանդես ներկայացնելը Գրիգոր Ղարիբյանի գեղանկարչական ստեղծագործական կյանքի մոր, հուսադրող սկիզբն է, որը առաջիկայում իր արդյունքները կտա և կլրացնի ու ավելի կգեղեցկացնի առանց այն էլ հարուստ, շնորհալի ու բեղմնավոր իր կենսագրությունը:

Լևոն ՉՈՒԳԱՍՅԱՆ

ԵՊՅ արվեստի պատմության և տեսության ամբիոնի վարիչ, արվեստագիտության դոկտոր, Միլանի (Իտալիա) Ամբրոզիան ակադեմիայի անդամ, Սոնալեյեի (Ֆրանսիա) ակադեմիայի թղթակից անդամ

**ԱՐԱՄ
ՊԵՏՐՈՍԻ
ՄԵԼԵՈՆՅԱՆ**



Վախճանվեց խորհրդային Հայաստանի ճանաչված հասարակական-քաղաքական գործիչ, տեխնիկական գիտությունների թեկնածու, գիտության հմուտ կազմակերպիչ և համակարգող, անբասիր մարդ և քաղաքացի Արամ Պետրոսի Մելոնյանը:

Ծնվել է 1932 թ. Երևան քաղաքում, անվանի մտավորականների ընտանիքում:

1950 թ. ավարտելով Երևանի Չկալովի անվան միջնակարգ դպրոցը, մեկնել է Մոսկվա, սովորել ու ավարտել է հաստոցաշինական և գործիքաշինական ինստիտուտը: Երևանի պոլիտեխնիկական ինստիտուտի ասպիրանտուրան ավարտելուց և թեկնածուական թեզ պաշտպանելուց հետո նա աշխատանքի է անցել հանրապետության գիտությունների ակադեմիայում:

1969-73 թթ. աշխատել է ՀԽՍՀ Մինիստրների խորհրդի և Հայկոմկոմի Կենտկոմի գիտության և ուսումնական հաստատությունների բաժիններում:

1973 թ. ընտրվել է Երևանի 26 կոմիսարների անվան կուսշրջկոմի առաջին քարտուղար, աշխատել է 10 տարի և մեծ ավանդ ներդրել այդ նորաստեղծ շրջանի շինարարության և կառուցապատման աշխատանքներում:

1983 թ. կրկին աշխատանքի է անցել Հայկոմկոմի Կենտկոմում և մինչև 1989 թ. եղել է գիտության և ուսումնական հաստատությունների բաժնի վարիչ:

Հանդիսացել է ՀԽՍՀ Գերագույն խորհրդի չորս գումարումների պատգամավոր:

1990-ական թթ. սկզբներից մինչև թոշակի անցնելը աշխատել է Հայաստանի գիտությունների ակադեմիայի մեխանիկայի ինստիտուտում:

Արամ Պետրոսի Մելոնյանի ազնիվ ու առաքինի կերպարը միշտ վառ կմնա իր ընկերների ու ճանաչողների սրտերում:

Սարգիս ԽԱՉԱՏՐՅԱՆ

ՀԵՏԱՔՐԵՐԱՇԱՐԺ ՏԵՂԵԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

Պաշտպաններ աչքերը սևնդային հավելումներից

Ամերիկյան գիտնականները, ուսումնասիրելով ոչ ավանդական բժշկությանը նվիրված գրականությունը, հանգեցին անսպասելի հետևության: Պարզվեց, որ զանազան սննդային հավելումները և «ժողովրդական» բժշկության որոշ դեղամիջոցներ, որոնք օգտագործվում են բուժական նպատակներով և համարվում են բացարձակապես անվտանգ, կարող են լրջորեն վնասել տեսողությանը: Այնպիսի դեղամիջոցների օգտագործումը, ինչպիսիք են գինգկոն, էխինացիան, ինչպես նաև A վիտամին պարունակող վիտամինային խմբերը կարող են հանգեցնել աչքի ցանցաթաղանթի պաթոլոգիկ փոփոխությունների և վնաս հասցնել տեսողությանը:



Առնետները ավազակների բարեկամներն են

Հնդկաստանի հանցագործները մոր դաշնակիցներ են ձեռք բերել: Առնետները, որ մեծ հաջողությամբ բազմաճանաչում են Հնդկաստանի քաղաքներում, հատկապես Դելիում, շատ մեծ հաճությամբ բնակություն են հաստատում հետաքննությունների դաշնային գործակալության շենքում, մասնական կալանատներում, ոստիկանական բաժանմունքներում: Նման ընտրությունը բացատրվում է առնետների սննդի հայթայթման փնտրտուքներով և որևէ մեկի համար:

Պարզվում է, որ հիշյալ շենքերում առնետները քաղցած չեն մնում, ուստի են փաստաթղթերը, իրենց անհատական քարտերը և դրանով իսկ օգնում չարագործներին և հանցագործ խմբավորումներին:

Առնետները հատկապես մեծ սեր ունեն բռնագրավված, ապօրինի պատրաստված սպիրտային խմիչքների նկատմամբ: Կրծողները հատկապես խեղճանում են ալկոհոլի համար: Ոստիկանատներում կեղծված օդիները պահվում են պլաստմասսայի ամաններում, որոնք առնետների սուր ատամների համար խոչընդոտ չեն կարող լինել: Ոստիկանները փորձեցին կատարել զալ առնետների հախից: Սակայն հարբած առնետները չափազանց աներկյուղ են և արյունարբու: Նրանք հարձակվում են կատուների վրա և վայրկյանների ընթացքում պատառոտում ու հոշոտում:



Ալկոհոլային հանցախմբերը չափազանց գոհ են այս իրավիճակից, եթե փաստաթղթերը ինչ-որ կերպ կարելի է վերականգնել, ապա կեղծված ալկոհոլը վերջնականապես անհետանում է առնետների փորում: Արդյունքում հանցանշանների բացակայության (իրենց անհատական քարտերի) պատճառով հարկ է լինում ազատ արձակել չարագործներին:

Քիլերը շփոթել էր ջուհին

Անգլիացի Պոլ Ջոնսը 17 տարի կանցկացնի բանտում՝ սպանության համար: Ամիսներ առաջ նրան դիմեց լոնդոնյան գործարար Թոմի Բրիստոուն և բացատրեց, որ իր բիզնեսին խանգարում է ոմն Դուգլաս Բերնսը և հարկավոր է վերացնել մրցակցին: Պոլ Ջոնսը ընդունեց պատվերը, ստացավ վարձը և անցավ գործի: Քանի որ Ջոնսը շատ ցրված արարած էր, նա խառնեց հասցեն և սկսեց հետևել բոլորովին այլ զոհի, որը Բերնսի հարևանն էր:

Երբ այս հարևանի կինը՝ Սերի Բրունը, ամուսնուն հայտնեց, թե ինչ-որ կասկածելի արարած ամբողջ օրը պտտվում է տան շուրջը, ամուսինը՝ Էռնեստ Բրունը, դուրս եկավ բալ՝ իմանալու բանն ինչու է:

Չախորդ քիլերը կրակեց և սպանեց Բրունին:

Նրա հարևանը՝ Դուգլաս Բերնսը, իմանալով եղելությունը, անմիջապես կռահեց, որ քիլերի զոհը պետք է ինքը լինե: Նա զանգահարեց պատվիրատուին՝ Թոմի Բրիստոունին և չարախնդալով տեղեկացրեց, որ նրա վարձած մարդասպանը սխալվել է, ապա զանգահարեց ոստիկանություն:

Հասկանալի է, որ սպանության պատվիրատու Թոմի Բրիստոունն մույնպես հայտնվեց բանտախցում:



Շատատվել է Տիրոջ դագաղի ծագումը

Հնագետները հաստատել են ծագումը Տիրոջ դագաղի, որում, ըստ առասպելի, խաչվելուց հետո թաղվել է Հիսուս Քրիստոսը: հաղորդել է The Independent հրատարակությունը:

Հնագետ Ֆրեդերիկ Խիբերթը հաստատում է, որ դամբարանի բովանդակությունը «լիովին ապացուցում է, որ Քրիստոսի ժամանակակից երկրպագուները խոնորահավում են հիրավի այն դամբարանի վրա, որը Հռոմի կայսր Կոնստանտին I-ը, ավելի ստույգ՝ նրա մայր Ելենան գտել է IV դարում»: Ասում են, որ Երուսաղեմ աթոռելու եկած Ելենան գտել է Տիրոջ դամբարանը, կենսածին խաչը և քրիստոնեական հավատքի այլ մասունքներ:

Հիշեցնենք, որ Տիրոջ դամբարանի Տաճարը՝ քրիստոնեության սրբության սրբոցն է: 1852 թվականին 6 հավատքի ներկայացուցիչներ՝ ուղղափառներ, կաթոլիկներ, սիրիացիներ, հայեր, դպիրներ և հաբեշներ, վերջապես միմյանց մեջ բաժանեցին Տաճարի յուրաքանչյուր սանտիմետրը, և այդ ժամանակներից պահպանում են ստատուս քվոն: Հրեշտակի ժամատան պատերում բացված երկու պատուհանները կոչված են Մեծ շաբաթի օրը հույս փոխանցելու Սրբազան Կրակը: Հարավային պատուհանը ուղղափառների համար է, հյուսիսայինը՝ հայերի:



Այն բանից հետո, երբ հնագետները վեր բարձրացրին դագաղը ծածկող ճեղքակ մարմարը, նրանք հայտնաբերեցին կավձից պատրաստված մի դարակ, որի վրա, հավանաբար, պատկերված է եղել Հիսուս Քրիստոսի մարմինը: Հնագետները դամբարանում գտան մարմարի երկրորդ տախտակը, որը մինչ այդ անհայտ էր հետազոտողների համար: Հնագետները կարծում են, որ մարմարյա տախտակի վրա XII դարում խաչակիրները խաչ են փորագրել:

Հնագետների հայտնաբերած մարմարյա տախտակը մոխրագույն էր և ոչ թե դեղնասպիտակ և թաքնված է փոշու հաստ շերտի տակ:

Հենց այդ մոխրագույն մարմարյա տախտակի հայտնաբերումը կարող է ապացույց լինել այն հանգամանքի, որ հետազոտվող դամբարանը հենց այն է, ինչ IV դարում հայտնաբերեց Հռոմի կայսր Կոնստանտին I-ի մայր Ելենան:

Տիրոջ դագաղը թաղված է դեղնավարդագույն մարմարյա գմբեթով ժամատան խորանում, այն վերականգնվել է 1809-1810 թվականներին՝ հույն ճարտարապետ Նիկոլա Կոմինի մախագծով:

Գիտնականների կարծիքով դամբարանի բացումը կօգնի հնագետներին պարզել, թե ինչու Երուսաղեմում պեղումներ իրականացնող Սուրբ Ելենան որոշել է, որ սույն դամբարանը այն սրբատեղն է, որտեղ թաղվել է Հիսուս Քրիստոսը:

ՀԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆ

Ս. Թ. դեկտեմբերին լույս տեսավ «Հիմնարար հայագիտություն» (Fundamental Armenology, www.fundamentalarmenology.am) էլեկտրոնային, անգլալեզու հանդեսի 4-րդ համարը (2016 թ., 2(4)), (գլխավոր խմբագիր, պ.գ.դ. Է. Լ. Դանիելյան):

Ակադեմիական այս էլեկտրոնային հանդեսի հիմնական խնդիրներից մեկն է ներկայացնել ժամանակակից հայագիտությունը, նրա զարգացման միտումները և հեռանկարները: Հանդեսի գաղափարը համահունչ է ժամանակակից գիտության զարգացման առումով՝ համացանցի միջոցով աշխարհին հասու դարձնել հիմնարար հայագիտական աշխատությունները:

«Հիմնարար հայագիտություն» հանդեսը հայագիտության բնագավառում իր բնույթով առաջինն է Հայաստանի Հանրապետությունում և աշխարհում:

Հավելենք, որ հանդեսի աշխատանքները ֆինանսավորվում են Հայագիտական ուսումնասիրությունները ֆինանսավորող համահայկական հիմնադրամի կողմից:

Ժողովածուի չորրորդ համարը նվիրված է Հայոց պատմության, աշխարհագրության, արվեստի, հնագիտության, իրավունքի բնագավառների հիմնախնդիրներին: Մեծ տեղ է հատկացվել նաև Հայոց ցեղասպանության վերաբերյալ նյութերի և փաստաթղթերի հրապարակմանը: Կարևոր են նաև թուրք-ադրբեջանական կեղծարարության դեմ պայքարին ուղղված աշխատությունների զետեղումը այս համարում: Առանձին բաժնով ներկայացված են նաև մոր հայագիտական հրատարակությունները:

Ռ. ՂԱԶԱՐՅԱՆ

Գիտություն

Գլխավոր խմբագիր՝ Ա. ՏԵՐ-ԳԱՐԻԲԵԼՅԱՆ

Երևան-19, Մարշալ Բաղրամյան 24բ, հեռ. 56-80-14: Դասիչ՝ 69268, գրանցման վկայական՝ 448: Ստորագրված է տպագրության՝ 25.01.2017 թ. Տպաքանակը՝ 500: gitutyun@sci.am

"ТІТУТІОН" ("Hayka") razeta HAH PA